Է. ՏԱՐԻ 2064 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 23 ՏՐԻ 4383–Հ. Տ. 1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1890–Ն Տ. 13 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1890–ՀԻՃՐ. 30 ՐԷՊԻԼ ԱԼԸՐ 1308

20 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՆՉ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
«ԱՐԵՒԵԼՔ» ՕՐԱԳՐԻ
Գալաթիա, Նորատունկեան-խան

درعلیه غلطه‌ده نورادونکیان خانده آره‌ولك
غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ.

ԳԻՆ ԵՎ ԿԱՐԳ ՄԻՆՉԵՎ ԱՆԳԼԻԱՅԻ ԵՎ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ

[illegible] 100
[illegible] 50
[illegible] 40
[illegible] 200
[illegible] 100
[illegible] 50
[illegible] 25
[illegible]

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, 1890

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վիլհելմ Կայսեր ծանրակշիռ դիտողութեանց առթիւ, զորս Ազէ-Էլի ընթերցողք տեսան Ն. Կ. Վեհափառութեան «Դատիարակութեան» վրայ ճառին մէջ, գերման լրագիրք այս օրերս երկարօրէն կը զբաղին գերման լրագրութեան վիճակին քննութեամբ. Կառավարական Քէօնիչէ Զայթունկ, որոյ խմբագրաց մէջ կան առաջնակարգ ուսեալ մարդեր և մեծ գրագէտներ, չի կաւանիր այն կարծեաց թէ խմբագրաց դասը կը հաւաքուի «կեալ ուսումնաւարտից» մէջէն։ Կ'ըսէ թէ խմբագիր մը գիւրաւ չի կազմուիր, կարեւոր ձիրքեր պէտք են.— Ուղիղ և յուսալի դատողութիւն, բնաւորութեան յանդգնութիւն և միանգամայն շրջահայեցութիւն, կատարեալ փորձառութիւն, իրաց և կացութեանց խորին ծանօթութիւն, ի մի բան՝ բարեմասնութիւններ որք դասական կատարեալ կրթութեամբ մը ձեռք կը բերուին՝ դիտողութեան ոգւոյն և ժամանակին փորձառութեան աշակցութեամբ։ Կը յարէ Քէօնիչէ Զայթունկ. «Գերմանիոյ մեծ լրագրաց մէջ գրողներ անկեալ մարդիկ չեն որք իրենց կոչումէն ետ մնացեր և իրենց ասպարէզը կորուսեր են. այնպիսի մարդիկ են որք Տէրութեան բարձր պաշտօնէից հետ մէկ տեղ ըրած են իրենց գրական ուսումնասիրութիւնները, և ժողովրդեան կարեւոր հատուածներու կարծեաց վաւերական թարգմաններ կը նկատեն զիրենք իրաւամբ, և գրական լուրջ ասպարէզ մ'ունին ապահովեալ։ Իրենց կատարած պաշտօնով մտաց ամէն կարողութիւնները շարունակ կը գործածեն։ Ամէն օր անստորագիր բաներ գրող այս անանուն հրապարակագիրք, որք պաշտօն ունին պատշաճապէս կրթեալ ազգը, չեն փորձուիր շողշողուն տիտղոսներով ու պաշտօններով։» Մաս. Օրէնէ-լ, այս և ուրիշ դիտողութիւններ արտատպելով Քէօնիչէ Զայթունկէն, սրատագին խնդակցութիւններ կ'ուղղէ մեր գերման պաշտօնակցին։

Ուրիշ թերթի մ'եւս, որ շատ անգամներ կառավարական ներշնչմամբ բաներ կը գրէ, Վոլֆիչէ Զայթունկ, դիտել կուտայ թէ առանց լիակատար դատարակութեան և առանց կարեւոր ձիրքերու չէ կարելի արժանաւոր դիրք գրաւել հանապազօրեայ լրագրութեան մէջ։ Պ. Պ. Լօթար Պիւխր, Հերման Վակներ, Վէրէնֆէլնիք, Օթթօ Միխայլիս և այլք, երբ խմբագրի պաշտօնը թողլով ներքին խորհրդականներ եղան, տեսան թէ խմբագրական ասպարիզին մէջ աւելի մեծ պէտք կ'ունենային միտք յոգնեցնելու, իմացական կարողութիւններ գործածելու, իրենց ետքի պաշտօնն առաջուանէն շատ աւելի դիւրին կը գտնեն։ Նուէտի նախարարապետ Օքսէնսթիէրնա ժամանակաւ ըսած էր. «Զգիտես, որդեակդ իմ, թէ ո՛րքան չափաւոր խելք պէտք է աշխարհիս մէջ այս պաշտօնները վարելու համար»։ Գերմանիոյ մէջ, ներքին խորհրդական մը պակսի, տասն երկու հոգիք կը ներկայանան յաջորդելու։ Իսկ երբ մեծ թերթի մը խմբագրապետը մեռնի կամ հրաժարի, շատ անգամ դժուարագոյն՝ եթէ ոչ անկարելի՝ է յաջորդ մը գտնել։ Իրաւ է որ լրագրութեան մէջեւս սպրդած են թերակիրթ խեղճ մարդիկ։ Բայց խմբագրաց արհեստակցութիւնն իւր ամբողջութեան մէջ կը պարունակէ իմացական կարողութեանց այնչափ կարեւոր գումարութիւն մը որ պէտք չէ այնքան խստիւ դատել զայն։»

Ի վերջոյ, Հ-դ-ուէր Նէրէյիրն, Պիզմարք իշխանի թերթը, կը հռչակէ լրագրութեան բարձր ու բարեգործ դերն, ազգին զգացմանց և դաղափարաց վրայ մեծ ազդեցութիւնն։ Իրօք, կ'ըսէ, լրագրութիւնն աւելի մեծ ազդեցութիւն ի գործ կը դնէ խորհրդարանին վրայ քան խորհրդարանը՝ լրագրութեան վրայ։ Վիլհելմ Կայսրն եւս, որպէս իւր նախարարապետ, հանապազօրեայ լրագրութեան հետ շարունակ հաղորդակցութիւնը կարեւոր պայման կը նկատեն հանրային գործոց բարւոք ուղղութեան։ Պիզմարք Իշխան եւս իւր քաղաքականութեան համար անհրաժեշտ կը նկատէր լրագրութեան աշակցութիւնն, այն քաղաքականութեան համար որ իւր տեսութեամբ գերման ազգին փրկութեան, միութեան և կայսրութեան վերահաստատմամբ հզօր միջոցն եղած է։

Այս ամէն տեսութեամբք, Գերմանիոյ նոյն իսկ կառավարական թերթք չեն ընդունիր որ անարդական դիտողութիւնք ուղղուին լրագրական ասպարիզին և խմբագրական մարմնոյն դէմ։

ԼԻԻՔՍԵՄՊՈՒՐԳ

Այս երեքշաբթի Լիւքսեմպուրգի Ատոլֆուս մեծ-դուքսը սահմանադրական երդումն ըրաւ խորհրդարանի մեծ դահլիճին մէջ։ Ինք Նասսաուի զօրապետի մեծ համազգեստն հագած էր, իւր որդին՝ աւստրիացի Հիւսար հեծելազօրաց համազգեստն, և երկուքն ալ Ոսկեայ Առիւծի մեծ ժապաւէնը կախած էին։ Իւր դահուն վրայ նստած և գլխարկն ի գլուխ՝ մեծ-դուքսը կարդաց իւր ճառն, որ քանիցս ծափահարութեամբք ընդմիջեցաւ։ Երդման բանաձեւն արտասանելու համար ոտք ելաւ։

Աւասիկ գլխաւոր հատուածք դահաճառին։ «Ազգերն ալ անհատից նման սգոյ և տխրութեան ժամեր ունին։ Թագաւոր-մեծ-դքսին մահն երկրին և ձեզ համար ծանր կորուստ մ'եղաւ, և դուք հրապարակաւ յայտնեցիք այս զգացում, որ պատիւ կը բերէ ձեզ։ Վիլհելմ Գ-ի իշխանութիւնը Լիւքսեմպուրգի համար խաղաղութեան ու բարեկեցութեան երկարաբաստեւ շրջան մ'եղաւ։ Նա պաշտպանեց ձեր ազատութիւնները, որով ձեր երկիր անյուսալի բարգաւաճման մը հասաւ։ Ձեր երկրին ինքնօրինութիւնն և անկախութիւնն եւս քան զեւս խորին արմատներ ձգեցին։

«Այս գործ ինձ և որդւոյս համար օրինակ մը պիտի լինի, և հանդուցեալ վեհապետին իրաւունք կուտայ ազատ և երջանիկ ժողովրդի մը երախտագիտութեան։ Իւր մահուամբ փակեցաւ մեր Ցան կրտսեր ճիւղին պատկանեալ փառաւոր իշխանաց երկար շարք մը։ Անոնցմէ ոմանք յիշատակելի էջ մը կը գրաւեն Լիւքսեմպուրգի պատմութեան մէջ։ Թէև վեհապետներու մահուամբ գերդաստաններ մարին, բայց ժողովուրդք կան եւ կը մնան։ Ոչի մեացողներու պարտականութիւնն է պատուել յիշս տակն այն իշխանաց որք անձնուիրութեամբ նը-պաստած են երկրին բարօրութեան, երկրին Սահմանադրութիւնը, Նասսաուի Ցան օրէնքն և եւրոպեան դաշնագիրք զիս կը կոչեն մեծ-դքսութեան գահուն։ Այս թագին հետ իմ վրայ դրուած մեծ պարտաւորութեանց գիտակցութիւնն ունիմ։ Ձեր կատարեալ վստահութեան կարօտեմ այս պարտաւորութիւններ յաջողորպէս անյաջող օրերու մէջ գոհացուցիչ կերպիւ կատարելու համար։ Գիտեմ որ աւելի դիւրին է սիրտեր շահիլ քան մեայուն կերպիւ պահել անոնց համակրանքն ու սէրը։ Ձեր հաւատարիմ աջակցութիւնը, ձեր անվրէպ գործակցութիւնն ունենալ իմ ջանիցս կէտ նպատակին պիտի լինի։ Ամենս ալ խորապէս կը զգանք հանդիսաւորութիւնն այն վայրկենին ուր Լիւքսեմպուրգի գեղեցիկ երկրին միութիւնը կը կատարի այն Ցան հետ որոյ պետն եմ։ Աստուած օրհնէ և ամրապնդէ այս միութիւն։ Գոհանամ Աստուծմէ որ ծերութեանս մէջ արժանացած եմ վերջին ոյժերս նուիրել մեր սիրեցեալ հայրենեաց ծառայութեան։»

Նասսաուի մեծ-դքսուհին սգոյ հագուստով նստած էր իշխանական օթեկին մէջ։ Երբ մեծ-դքսին գերդաստանը մեկնեցաւ սրահէն, բոլոր ներկայք ջերմագին ծափահարութեամբ ողջունեցին։

Ժողովն ապա անձնուիրութեան և հաւատարմութեան ուղերձ մը խմբագրեց, և մեծ-դքսին մատոյց։

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ Ի ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Վիլհելմ Կայսր, կրթութեան վրայ իւր ճառին մէջ զոր անցեալ օր ներկայացուցինք մեր ընթերցողաց, իւր նախկին դաստիարակին Տքթ. Հինզփեթերի անունը քանիցս յիշած լինելով, կարծիք մը կայ թէ Ն. Կ. Վեհափառութիւն ի մտոյ կրթականնախարար պիտի անուանէ իւր ծերունի դաստիարակը։

Ի ՊԵՐԼԻՆ

Ըստ Նորագոյն պաշտօնական ծանօթութեանց, հիմա Պերլինի մէջ տուրք վճարող չորս մարդիկ կան որոց տարեկան հասոյթը 1,200,000 մարքէն մինչեւ 2,580,000 մարք հաշուուած է եկամտի վրայ տուրք հաւաքող պաշտօնէից կողմէ։ Հինգերորդի մը տարեկան եկամուտն՝ 900 000 մարք։ Երկու հոգիք՝ 800,000 մարք։ Երկու հոգիք եւս 780 հազար մարք, և այլ չորս անձինք 660 մարք։ Արդ, տարեկան 120,000 մարքի եկամուտ մը կ'ենթադրէ երեք միլիոն մարքի դրամագլուխ։ Ուստի, Պերլինի մէջ այսօր 200 հոգիք կան քանիցս անգամ միլիոնատերք։ Մինչ 1889 ին 171 հոգիք կային, 1888 ին 162, 1887 ին 150։ Իսկ միայն մէկ միլիոն մարքի դրամագլուխ կամ 50,000 մարք տարեկան եկամուտ ունեցող հիմակ 1,073 հոգիք կան Պերլինի մէջ։

ՏՔԹ. ՔՈԽԻ ԴԵՂԸ

Քոխի պատուաստը Պերլինի մէջ Քոխին (Kochin) կ'անուանի։ Ամերիկացի տոքթորք Լուսիս, Մենսպի, Սթիրմս, Քուիմպի, Այնպորն և Էրնսթ, որք Տքթ. Քոխի գործողութեանց ականատես եղած են, սա գաղափարը կը յայտնեն Թայմսի թղթակցին թէ արտաքին այտուցախտի (lapus) մասին լաւ արդիւնք կրնան ստացուիլ այս դեղով, բայց հիւանդութեան կրկնութեան առաջքը չառնուիր բոլորովին։ Անժիտելի և կատարեալ բուժումն էր Անգլիացւոյ մը բուժումն, որ վերջին աւուրց մէջ տեղի ունեցաւ։ Ոսկրային հիւծախտի մասին դեղին օգտակար արդիւնքն այնքան որոշ չեն երեւիր։ Գալով բուն թոքերու հիւծախտին, դեղին սաստկութեան նայելով մեծաքանակ կը տրուի Պերլինի մէջ, և հետեւապէս արդիւնք անգոհացուցիչ են։ Այս կարծեաց հաստատութիւն կուտայ Հերման Ֆէօյտէրանուն անձին մահն, որ դեղին սաստկութեան չդիմանալով՝ մեռաւ շնչարգել։

—Թայմսին փարիզեան թղթակիցն, հեռագրելով առ Թայմս (8 դեկտ.), կը պնդէ Պ. Փասթէօռի արտասանած խօսքերուն ճշդութեան վրայ, զորս մեք եւս արտատպեցինք անցեալ օր։

ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

. . . Ցէր խմբագիր

Ի մտոյ քանիցս անգամ ձեր ազգօգուտ լրագրոյն առաջին երեսի առաջին սիւնակներն նուիրած կը տեսնեմ ընթերցասիրութեան նկատմամբ զանազան յօդուածոց, սակայն սոյն գրութիւնք քանի որ ստորագրեալ չեն Ա-Բ-Գ բառով մը, հայրենակցացս ուշադրութիւնն չի հրաւիրելով, ոչ սակաւք 10-15 տողերն հաղիւ կարդալով, կը դարձուցանեն երկրորդ երեսն՝ Ցանցեալն ժամանակի մը թողլով։ սակայն խնդիր է գիտնալ թէ այդ ժամանակն արդեօք ե՞րբ պիտի հասնի։ այս պատճառաւ ներկայիս կուգամ Ա-Բ-Գ-ով ստորագրեալ գրութեանս՝ լրագրոյդ էջերէն մաս մը նուիրելիդ խնդրելու, և վստահ եմ որ ազնիւ քաղաքացիքս ալ սոյն գրութեանց շրջան մ'եղաւ։ Նա պաշտպանեց ձեր ազատութիւնները, որով ձեր երկիր անյուսալի բարգաւաճման մը հասաւ։ Ձեր երկրին ինքնօրինութիւնն և անկախութիւնն եւս քան զեւս խորին արմատներ ձգեցին։

«Այս գործ ինձ և որդւոյս համար օրինակ մը պիտի լինի, և հանդուցեալ վեհապետին իրաւունք կուտայ ազատ և երջանիկ ժողովրդի մը երախտագիտութեան։ Իւր մահուամբ փակեցաւ մեր Ցան կրտսեր ճիւղին պատկանեալ փառաւոր իշխանաց երկար շարք մը։ Անոնցմէ ոմանք յիշատակելի էջ մը կը գրաւեն Լիւքսեմպուրգի պատմութեան մէջ։ Թէև վեհապետներու մահուամբ գերդաստաններ մարին, բայց ժողովուրդք կան եւ կը մնան։ Ոչի մեացողներու պարտականութիւնն է պատուել յիշս տակն այն իշխանաց որք անձնուիրութեամբ նը-պաստած են երկրին բարօրութեան, երկրին Սահմանադրութիւնը, Նասսաուի Ցան օրէնքն և եւրոպեան դաշնագիրք զիս կը կոչեն մեծ-դքսութեան գահուն։ Այս թագին հետ իմ վրայ դրուած մեծ պարտաւորութեանց գիտակցութիւնն ունիմ։ Ձեր կատարեալ վստահութեան կարօտեմ այս պարտաւորութիւններ յաջողորպէս անյաջող օրերու մէջ գոհացուցիչ կերպիւ կատարելու համար։ Գիտեմ որ աւելի դիւրին է սիրտեր շահիլ քան մեայուն կերպիւ պահել անոնց համակրանքն ու սէրը։ Ձեր հաւատարիմ աջակցութիւնը, ձեր անվրէպ գործակցութիւնն ունենալ իմ ջանիցս կէտ նպատակին պիտի լինի։ Ամենս ալ խորապէս կը զգանք հանդիսաւորութիւնն այն վայրկենին ուր Լիւքսեմպուրգի գեղեցիկ երկրին միութիւնը կը կատարի այն Ցան հետ որոյ պետն եմ։ Աստուած օրհնէ և ամրապնդէ այս միութիւն։ Գոհանամ Աստուծմէ որ ծերութեանս մէջ արժանացած եմ վերջին ոյժերս նուիրել մեր սիրեցեալ հայրենեաց ծառայութեան։»

Նասսաուի մեծ-դքսուհին սգոյ հագուստով նստած էր իշխանական օթեկին մէջ։ Երբ մեծ-դքսին գերդաստանը մեկնեցաւ սրահէն, բոլոր ներկայք ջերմագին ծափահարութեամբ ողջունեցին։

Ժողովն ապա անձնուիրութեան և հաւատարմութեան ուղերձ մը խմբագրեց, և մեծ-դքսին մատոյց։

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ Ի ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Վիլհելմ Կայսր, կրթութեան վրայ իւր ճառին մէջ զոր անցեալ օր ներկայացուցինք մեր ընթերցողաց, իւր նախկին դաստիարակին Տքթ. Հինզփեթերի անունը քանիցս յիշած լինելով, կարծիք մը կայ թէ Ն. Կ. Վեհափառութիւն ի մտոյ կրթականնախարար պիտի անուանէ իւր ծերունի դաստիարակը։

Ի ՊԵՐԼԻՆ

Ըստ Նորագոյն պաշտօնական ծանօթութեանց, հիմա Պերլինի մէջ տուրք վճարող չորս մարդիկ կան որոց տարեկան հասոյթը 1,200,000 մարքէն մինչեւ 2,580,000 մարք հաշուուած է եկամտի վրայ տուրք հաւաքող պաշտօնէից կողմէ։ Հինգերորդի մը տարեկան եկամուտն՝ 900 000 մարք։ Երկու հոգիք՝ 800,000 մարք։ Երկու հոգիք եւս 780 հազար մարք, և այլ չորս անձինք 660 մարք։ Արդ, տարեկան 120,000 մարքի եկամուտ մը կ'ենթադրէ երեք միլիոն մարքի դրամագլուխ։ Ուստի, Պերլինի մէջ այսօր 200 հոգիք կան քանիցս անգամ միլիոնատերք։ Մինչ 1889 ին 171 հոգիք կային, 1888 ին 162, 1887 ին 150։ Իսկ միայն մէկ միլիոն մարքի դրամագլուխ կամ 50,000 մարք տարեկան եկամուտ ունեցող հիմակ 1,073 հոգիք կան Պերլինի մէջ։

ՏՔԹ. ՔՈԽԻ ԴԵՂԸ

Քոխի պատուաստը Պերլինի մէջ Քոխին (Kochin) կ'անուանի։ Ամերիկացի տոքթորք Լուսիս, Մենսպի, Սթիրմս, Քուիմպի, Այնպորն և Էրնսթ, որք Տքթ. Քոխի գործողութեանց ականատես եղած են, սա գաղափարը կը յայտնեն Թայմսի թղթակցին թէ արտաքին այտուցախտի (lapus) մասին լաւ արդիւնք կրնան ստացուիլ այս դեղով, բայց հիւանդութեան կրկնութեան առաջքը չառնուիր բոլորովին։ Անժիտելի և կատարեալ բուժումն էր Անգլիացւոյ մը բուժումն, որ վերջին աւուրց մէջ տեղի ունեցաւ։ Ոսկրային հիւծախտի մասին դեղին օգտակար արդիւնքն այնքան որոշ չեն երեւիր։ Գալով բուն թոքերու հիւծախտին, դեղին սաստկութեան նայելով մեծաքանակ կը տրուի Պերլինի մէջ, և հետեւապէս արդիւնք անգոհացուցիչ են։ Այս կարծեաց հաստատութիւն կուտայ Հերման Ֆէօյտէրանուն անձին մահն, որ դեղին սաստկութեան չդիմանալով՝ մեռաւ շնչարգել։

—Թայմսին փարիզեան թղթակիցն, հեռագրելով առ Թայմս (8 դեկտ.), կը պնդէ Պ. Փասթէօռի արտասանած խօսքերուն ճշդութեան վրայ, զորս մեք եւս արտատպեցինք անցեալ օր։

ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

. . . Ցէր խմբագիր

Ի մտոյ քանիցս անգամ ձեր ազգօգուտ լրագրոյն առաջին երեսի առաջին սիւնակներն նուիրած կը տեսնեմ ընթերցասիրութեան նկատմամբ զանազան յօդուածոց, սակայն սոյն գրութիւնք քանի որ ստորագրեալ չեն Ա-Բ-Գ բառով մը, հայրենակցացս ուշադրութիւնն չի հրաւիրելով, ոչ սակաւք 10-15 տողերն հաղիւ կարդալով, կը դարձուցանեն երկրորդ երեսն՝ Ցանցեալն ժամանակի մը թողլով։ սակայն խնդիր է գիտնալ թէ այդ ժամանակն արդեօք ե՞րբ պիտի հասնի։ այս պատճառաւ ներկայիս կուգամ Ա-Բ-Գ-ով ստորագրեալ գրութեանս՝ լրագրոյդ էջերէն մաս մը նուիրելիդ խնդրելու, և վստահ եմ որ ազնիւ քաղաքացիքս ալ սոյն ճշմարտութիւն ամենայն ներողամտութեամբ կ'ընթեռնուն։

Քաղաքիս մէջ կը գտնուի գրեթէ 2000 տուն Հայ բնակիչ, 200էն աւելի սրճարան և 50էն աւելի գինետուն, որոց ամենուն վարձակալք և յաճախորդք բոլորն ալ Հայ են, ըսել է թէ 9-10 տան մէկ սրճարան կամ գինետան մը։ Այս ազգին ընթերցողք անշուշտ իւրաքանչիւրն ալ կը խորհին թէ 10 տուն Հայեր կը վճարեն գինետանի մը կամ սրճարանի մը տարեկան առնուազն 2500-3000 ղրշ. տնական ծախքն (ի բաց թողլով այլ և այլ ծախուց գումարներն)։ այսինքն միջին հաշուով մէկ տունը կը վճարէ 250-300 ղրշ։ Ամէն Առտարազարցի ի սրտէ անտարակոյս կը փկայէ թէ սոյն 250 ղրշ. ի գումարը շատ աւելի է մարդու մը իւր զաւակին համար վճարած դպրոցի ու այլ օգտակար պիտոյից վերաբերեալ գումարէն։ Հաշուեցինք թէ 250ի չափ սրճարան և գինետուն կայ. բայց որովհետեւ ասոնց միայն չորսը կամ հինգն իրենց մէջ լրագիր մը կը պարունակեն, և որովհետեւ չկայ մէկ անձ մասնաւոր իւր տան համար լրագիր ընդունող, ըսել է թէ 2,000 տուն 5 լրագիր ունենալով, 400 տան բնակիչք մէկ թերթով կը շատանան. որմէ կը հասկցուի թէ միջին հաշուով մէկ տուն լրագրի համար տարին առ առաւելն կէս զուրուշ կ'վճարէ. այսինքն ընթերցասիրութիւնը խաղամոլութեան կամ արբեցողութեան այնպէս կը հաւասարի ։ ½ : 250, կամ որ նոյն է : 1 : 500։ Արդ ցաւալի չէ՞ արդեօք սոյն մոլութիւն։ մեղադրելի չէ՞ հայր մը կամ եղբայր մը երբ իւր զաւկին կամ եղբօրը բարոյական կրթութիւն և ուսումն խնայելով նորա իրաւունքը կը վատնէ շուայլաբար։ Ցաւալի է՞ միթէ որ մարդ արարած բարոյական եւ օգտակար գրեանք և հրատարակութիւնք կարդալու երբէք տենչ չունենայ, և ոչ նուազ ցաւալի միանգամայն արդահատելի է այն մանուկն որուն ԷՐ-ԿՈՒ-ՐԵՆ հը դէպ։ ՈՒՆՇ, ԲՈՒՆԿ դ-ՊԷպ։ ՈՒՆՇ, ԷՐ-ԿՈՒ-ՐԵՆ հը դէպ։ ՈՒՆՇի ձայնն, թավլուի ՇԷՆԷՔԻ ձայնին կիսոյն չափ հաճելի և սիրուն չթուելով, կանուխ ու խիստ վաղ ժամանակի մէջ դպրոցէն կ'առնուի ու կը յանձնուի արհեստաւորի մը, յորդորելով թէ նորա արհեստական գործիներն հայկաբանութենէ, հաշուագիտութենէ, լեզուագիտութենէ աւելի փայլուն ապագայ կ'ընծային մարդուն։ Հէդ մանուկ։

Առտարազար

ԳԻՆԵՇԻՆՈՒԹԻՒՆ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

Գինեշինութեան շահաւէտ արհեստը մերազնէից յանձնարարելու համար այս էջերու մէջ մերթ ընդ մերթ հրատարակեալ գիտողութիւնք առանց ազդեցութեան չեն մեացած։ Ցունաց և Եւրոպացւոց ճիգերն և մանաւանդ շահերը կ'երեւի թէ Հայոց եւս աչքերը կը բանան վերջապէս։ Գարթալ Կ. Պոլսոյ հայ դրամատեարց աչքին տակ դըտնուող գիւղային վայր մ'է, ուր և շրջակայքն օդափոխութեան ալ կ'երթան։ Բայց այս դրամատեարք թայլ տուած էին մէկ-երկու անգլիացի շահագէտներու՝ հաստատուիլ Էրէնքէօյի և Գարթալի կողմերն, և գինւոյ ընդարձակ շահագիտութիւն հաստատել, այդիներ գնելով, գործատեղիներ ու մեծերանոցներ հիմնելով, և կարեւոր առուտուր մ'ընելով ո՛չ միայն բնիկ Թուրքիացիներու այլ և Եւրոպացիներու հետ։ Դովելի է Հայու մը նախաձեռնութիւնն որ՝ առանց մեծ դրամագլխի տէր լինելու՝ Գարթալի այգիներն ինք եւս շահագործելու ձեռնարկած է, և իւր արտադրած գինեներ այնքան հաւնուած են թէ՝ տեղացի փափկաճաշակներէ և թէ նոյն իսկ Եւրոպացիներէ որ կարող եղած է վերջերս կարեւոր ընդարձակում մը տալ իւր ձեռնարկութեան, աշակցութեամբ հայ դրամատէր անձերու։ Ն'ակնարկեցինք Սուքիասեան Ցակոբ էֆէնտիի արտադրած ընտիր գինիները, զորս ուրիշ առթիւ այլ յիշած ենք արդէն, ազգային մեծ հացկերոյթի մը նկարագրութեան մէջ։ Այս գինիներու յատկութիւնն է որ արուեստակեալ չեն, այսինքն չեն այն գինիներէ զոր Քրիստիանիայի հակալրոհական Համաժողովոյն մէջ մտերս մի քանի գինեպանները պախարակեցին իբրեւ «Թունաւոր հեղուկներ որոց մէջ ամէն բան կայ բաց ի խաղողի հիւթէն»։ Այս հայ արուեստագէտի ճարտարութիւնը կը կայանայ համեղ և միանգամայն դիմացկուն գինիներ պատրաստելու մէջ՝ առանց սիփիլիտայ. խառն արուեստակութեան, որով կը տարբերի տեղական խաղողէ գինի շինող ուրիշ կարգ մը յոյն և եւրոպացի՝ նոյն իսկ անգլիացի՝ գինեգործներէ։ Տեսանենք [illegible] ու զգուշանութեամբ եւս յանձնարարելի է այս հայկական արհեստագործութիւն։ Քէչի մէմէսի, Հօրա, Հաճի օղլու եւ Գարա Զավուշ կոչուած խաղողներէն սև գինիներ կը պատրաստէ, և Նուրնիկեար և Միսքէթ Զավուշ կոչուած խաղողներէն սպիտակ գինի։ Այս վերջին երեք տեսակ խաղողներէ միանգամայն թէ՝ զօրաւոր և թէ անուշ գինիներ կը շինէ։ Ուրախութեամբ կը հաստատենք հայ արհեստագէտի մը այս յաջողութիւն, քանի որ իւր այս զանազան գինիներ մեծ ընդունելութիւն կը գտնեն մայրաքաղաքիս լաւագոյն սեղանների վրայ, և արդէն կը մրցին համանման եւրոպեան արտադրութեանց դէմ, տարիներով հինեալու ընդունակ գալով միանգամայն։ Երկրագործական քննիչ Ազատեան էֆէնտի վերջերս Գարթալի այգիներն այցելով, աչքէ անցուցած է նաեւ Սուքիասեան էֆէնտիի այգին ու գործանոցն, և փաստաւոր վկայութիւն մը տուած է անոր արհեստական ճարտարութեան, որուն համար Սուքիասեան էֆէնտի Նոյն իսկ երկրագործական վերատեսչին՝ Վեսմ. Նուրի պէյի խնդակցութեանց արժանացած է։ Ն. Վեսմութիւն և երկրագործ.

— 97 —

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՌ

ԽԵԼԱԳԱՐԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԹՇՆԱՄԻՆ

Իրրեւ հինցած խաբերայ, դերակոմը կը խաղար և միշտ կը կորսնցնէր. բայց հետեւեալ օրը, երբ ընկերներն առջի իրիկուան շահերը կը բաժնէին, չէին մոռնար վճարելու խաղատանց մատակարարին ըրած կորուստները։

Հիմայ գիտեն ընթերցողք թէ ինչու համար, փորձիչ սատանայի մը պէս, անըզգամը խաղատուները կը տանէր Ատրզգամը։ Անկից փոխ առած ստակը կը հարիէնը։ Անկից փոխ առած ստակը կը հարիէնը։ Անկից փոխ առած ստակը կը հարիէնը։ Անկիցն ալ ստակ կը հարիէնը։ Անկիցն ալ ստակ կը հարիէնը։ Անկիցն ալ ստակ

1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

[illegible] բանէ յառաջ եր-[illegible] դրեներուն յառաջդիմու-[illegible] փաքելի կը ցուցնէ՝ գոհ-[illegible]ած են որ Թուրքիացի մը կը յա-[illegible]ղի անարատ գինի չինել գրէթէ եւ-[illegible]րոպեան կատարելութեամբ, մանա-[illegible]ւանդ որ՝ երկուքն ալ քաջ արուես-տագէտ լինելով՝ մօտէն տեղեակ են և դժգոհութեամբ կը տեսնեն նենգալ գինիներու չինութիւնն ի ձեռն ան-խիղճ շահագէտներու։ Ուրեմն, Աբէլ-անգործնական խորհուրդ մը չէր պար-զած՝ կարելի, պիտանի և շահաւէտ ցուցնելով գինեգործութեան ընդար-ձակ ձեռնարկութիւններ ի ձեռն բնիկ դրամատէրներու և արհեստագործնե-րու։ Որչափ գոհացուցիչ է Սուքիասեան էֆէնտիի յաջողութիւնն, այնչափ փափաքելի է որ այս գինեչատ երկրիս ուրիշ կողմերն եւս Հայք հետամուտ լինին նոյն արդիւնաւոր շահագործու-թեան, իրենց բնիկ մէթոտներէն աւելի կատարեալ եղանակաւ գինիներ չի-նելով, որ տարիներով դիմանալ և հին-նալ կարենան, և ախորժահամ դան նոյն իսկ եւրոպեան գինիներու վար-ժուած քիմքերու։

Յ. Սուքիասեան էֆէնտի, իւր Գարթալի գործանոցէն զատ, կեդրոնական մթերա-նոց մ'ունի ի Ղալաթիա, Եբլոզեղ խան։ Թերահաւատ այցելուք փորձով կրնան ստուգել թէ՝ այս հայ գինեգործին ճար-տարութիւնը նշանակելով՝ լոկ ազգասի-րական ներողամտութեամբ չենք չարժիր։

ԱՋԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամեն։ Տ։ Խորէն Ս։ Պատրիարք Հայրն՝ ընկերակցութեամբ Վսեմ։ Ա-բիկ էֆէնտի Ունճեանի, Ազն։ Սահակ էֆէնտի Ղազարոսեան եւ Պատրիար-քարանի գործակատար Աբրահամ էֆ։ Ցիրէնկեանի՝ այսօր Բ։ Դուռն երթալէ և Բարձր։ Մեծ-Եպարքոսին ու Ներքին գործոց Վսեմ։ Նախարարին հետ տե-սակցելէ յետոյ, Պատրիարքարան պի-տի գայ իւր պատրիարքական պաշտօնի գլուխն անցնելու։

Մայրաքաղաքիս եկեղեցեաց քա-րոզիչներուն և աւագ քահանայից հր-բաւէր ուղղուած է ներկայ գանուիլ ի Պատրիարքարան, Ն։ Ամենապատ-ուութիւնն հանդիսաւոր կերպիւ ընդ-ունելու համար։

Ազգ։ կեդր։ Վարչութեան Կրօնա-[illegible] Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ ըստ հրաւէրի եր-կուց ժողովոց Ամենապատուներուն։

Կրօնական ժողովէն ներկայ էին ա-տենապետ Դեր։ Խորէն արքեպիսկո-պոս Նար-Պէյ, դեր-ատենապետ Դեր։ Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանց և միւս բոլոր Արժ։ անդամք։ բացի Արժ։ Յովհաննէս վարդապետ Արշարունիէ ու Արժ։ Տաճատ վարդապետ։

Քաղաքական ժողովէն ներկայ էին ատենապետ Ազն։ Սահակ էֆէնտի Ղա-զարոսեան, Բ։ ատենապետ Ազն։ Անտոն էֆէնտի Հաճեան, Վսեմ։ Աբիկ էֆէն-տի Ունճեան, Ազն։ Յովհաննէս էֆէն-տի Լսաեան, Սենեքերիմ էֆէնտի Մանուկեան, Միքայէլ էֆէնտի Մամ-ճեան, Յովհաննէս էֆէնտի Կրճիկեան, Միհրան էֆէնտի Յովակիմեան, Մկր-տիչ էֆէնտի Մանուկեան և Մելքոն էֆէնտի Հալաճեան։

Այս նստին մէջ թէ՛ կրօնական և թէ՛ Քաղաքական ժողովականք վերբս-տանձնեցին իրենց պաշտօնն և միա-համուռ խոստացան չարունակել։

Ազգ։ Կեդր։ Վարչութեան Խառն ժողովն, այս կերպիւ վերակազմեալ, որոշեց այսօր շրջաբերական մը գրկել մայրաքաղաքիս եկեղեցեաց, պատուի-րելով որ վաղուընէ սկսեալ Ամեն։ Տ։ Խորէն Ս։ Պատրիարք Հօր անունը նոյնութեամբ և միօրինակութեամբ յիշուի ամէն եկեղեցեաց մէջ։

Խառն ժողովն որոշեց նաեւ այսօր միջօրէին յետոյ խմբովին գանուիլ ի Պատրիարքարան յընդունելութիւն Ս։ Պատրիարք Հօր որ Բ։ Դուռնէն վերա-դարձին կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէ Ազգ։ Վարչութեան։

Լ։ Հերբէր իւր երեկի խմբագրականաւ յունական գործոց վրայ խօսելէ յետոյ, հետեւեալ տողերը կը գրէ մեր ազգային գործոց մասին։

Ցունաց խնդիրն այս յուսալից կա-ցութեան մէջ գանուելով, գոհացու-ցիչ է ծանուցանել թէ Հայոց խնդիրն աւելի եւս յառաջացած է։ Մինչեւ իսկ գործնականապէս կարգադրուած է Պատրիարքին ի Դուռ գաթու վերա-դարձումն, այն ունկնդրութենէն յետոյ զոր Վեհ։ Սուլթանը շնորհեց նմա այս հինգշաբթի օր, և պատրիարքա-կան պաշտօնը վերստանձնելովը։ Լրա-գրոյս ուրիշ մէկ բաժնին մէջ խօսած ենք Վեհ։ Սուլթանին կողմէ Աշրգեան Սրբազանին շնորհեալ ունկնդրութեան վրայ, որ ամեն տեսակէտով յոյժ գո-հացուցիչ եղած է, և Ն։ Վեհափառ-ութեան մտքին վրայ հաճոյալի տպա-ւորութիւն մը կը թողու, ինչպէս նաև Պատրիարքին մտքին վրայ ամբարնդ-եալ վստահութեան զգացում մը ա-ռաւօտ խառն Նիստ ըրին Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ ըստ հրաւէրի եր-կուց ժողովոց Ամենապատուներուն։

Կրօնական ժողովէն ներկայ էին ա-տենապետ Դեր։ Խորէն արքեպիսկո-պոս Նար-Պէյ, դեր-ատենապետ Դեր։ Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանց և միւս բոլոր Արժ։ անդամք։ բացի Արժ։ Յովհաննէս վարդապետ Արշարունիէ ու Արժ։ Տաճատ վարդապետ։

Քաղաքական ժողովէն ներկայ էին ատենապետ Ազն։ Սահակ էֆէնտի Ղա-զարոսեան, Բ։ ատենապետ Ազն։ Անտոն էֆէնտի Հաճեան, Վսեմ։ Աբիկ էֆէն-տի Ունճեան, Ազն։ Յովհաննէս էֆէն-տի Լսաեան, Սենեքերիմ էֆէնտի Մանուկեան, Միքայէլ էֆէնտի Մամ-ճեան, Յովհաննէս էֆէնտի Կրճիկեան, Միհրան էֆէնտի Յովակիմեան, Մկր-տիչ էֆէնտի Մանուկեան և Մելքոն էֆէնտի Հալաճեան։

Այս նստին մէջ թէ՛ կրօնական և թէ՛ Քաղաքական ժողովականք վերբս-տանձնեցին իրենց պաշտօնն և միա-համուռ խոստացան չարունակել։

Ազգ։ Կեդր։ Վարչութեան Խառն ժողովն, այս կերպիւ վերակազմեալ, որոշեց այսօր շրջաբերական մը գրկել մայրաքաղաքիս եկեղեցեաց, պատուի-րելով որ վաղուընէ սկսեալ Ամեն։ Տ։ Խորէն Ս։ Պատրիարք Հօր անունը նոյնութեամբ և միօրինակութեամբ յիշուի ամէն եկեղեցեաց մէջ։

Խառն ժողովն որոշեց նաեւ այսօր միջօրէին յետոյ խմբովին գանուիլ ի Պատրիարքարան յընդունելութիւն Ս։ Պատրիարք Հօր որ Բ։ Դուռնէն վերա-դարձին կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէ Ազգ։ Վարչութեան։

Լ։ Հերբէր իւր երեկի խմբագրականաւ յունական գործոց վրայ խօսելէ յետոյ, հետեւեալ տողերը կը գրէ մեր ազգային գործոց մասին։

Ցունաց խնդիրն այս յուսալից կա-ցութեան մէջ գանուելով, գոհացու-ցիչ է ծանուցանել թէ Հայոց խնդիրն աւելի եւս յառաջացած է։ Մինչեւ իսկ գործնականապէս կարգադրուած է Պատրիարքին ի Դուռ գաթու վերա-դարձումն, այն ունկնդրութենէն յետոյ զոր Վեհ։ Սուլթանը շնորհեց նմա այս հինգշաբթի օր, և պատրիարքա-կան պաշտօնը վերստանձնելովը։ Լրա-գրոյս ուրիշ մէկ բաժնին մէջ խօսած ենք Վեհ։ Սուլթանին կողմէ Աշրգեան Սրբազանին շնորհեալ ունկնդրութեան վրայ, որ ամեն տեսակէտով յոյժ գո-հացուցիչ եղած է, և Ն։ Վեհափառ-ութեան մտքին վրայ հաճոյալի տպա-ւորութիւն մը կը թողու, ինչպէս նաև Պատրիարքին մտքին վրայ ամբարնդ-եալ վստահութեան զգացում մը ա-ռնուն թարգման պիտի հանդիսանայ Ն։ Սրբազնութիւն ընդհանուր հայ ժո-ղովրդեան առջեւ։ Այսպէս, արագա-պէս կը մարին 1890 տարւոյ ամրան միջադէպերն և կարելի է յուսալ որ նոր տարիէն առաջ անոր յետին հետքն ալ պիտի չմնայ։

Սոյն իւր այս աւուր խմբագրա-կանաւ խօսելով Ամեն։ Տ։ Խորէն Ս։ Պատրիարք Հօր՝ Վեհ։ Սուլթանի ներ-կայանալուն առթիւ Ն։ Վեհափառու-թեան ըսած խօսքերուն վրայ, կըսէ թէ եւրոպական այն լրագիրք որք այլ և այլ ստոյգ հրատարակութեամբ խնդիրը կը մեծցնեն, հարկաւ պիտի ամչնան տեսնելով կարգադրութեան այս եղանակն և լսելով որ խնդիրը միայն մէկ քանի անխելք խռովարար-ներու ազմուկէն յառաջ եկած է։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳԻՐ

Թիֆլիսի լրագրաց մէջ կը կարդանք։

Հետաքրքրական վիճակագրական տե-ղեկութիւններ ենք գտնում անցեալներն Իջմիածնում տպուած 1888—1889 ուսումնարանական տարուայ հայոց ծխական եւ կեղեցական ուսումնարանի ցուցակագրի մէջ։ Այդ ցուցակագրից երեւում է, որ Կովկասի հինգ թեմերում (բացի Բեսսա-րաբիայի թեմից) 1888—1889 ուսումնա-րանական թուին երկդասեան ուսումնա-րանների թիւը՝ տղայոցը 25 է եղել, աղ-ջկանցը—20, միդասեան ուսումնարանների թիւը տղայոցը 92, աղջկանցը 31։ Այդ բոլոր ուսումնարաններում սովորել են տղ. 7.157 հոգի, աղջկերք 4.195 հոգի, ընդ ամենը 11.352 հոգի։ Դրանցից 521 հոգին կրթութիւն է ստացել՝ 57ը էջմիածնի ճեմ-արանում, 304 ը հոգեւոր դպրոցներում, 111ը կառավարչական բարձրագոյն և մէջ-նակարգ ուսումնարաններում, 31 ը ու-սուցչական ինստիտուտներում և սեմինա-րիաներում և 13 ը մասնաւոր անձերի մօտ։ 511 ուսանողների մէջ եղել է 77 հոգեւոր անձ, 314—տղայ և 130—կին։ Միչեալ բոլոր ուսումնարանները տարեկան եկամուտ ունեցել են 229 039 ռուբ. 44 կ։ Դրանից ծախսուած է 159 815 ռ. 69 կ։ ուսանողների թոշակների վրայ և 45 007 ռ. 93 կ. ուրիշ կարիքների համար, ընդ ամենը 204 823 ռ. 62 կ։։ Թեմերում ու-սումնարանների թիւն և դրանց ծախսած գումարների քանակութիւնը հետեւեալն է։ Երեւանի թեմում—57 ուսումնարան, ծախք 57 380 ռ. 72 կ։, Թիֆլիսի թե-մում—56 ուսումնարան, ծախք – 83.247 ռ. 26 կ։, Աստրախանի թեմում—21 ու-սումնարան, ծախք 33.097 ռ. 61 կ։, Ղա-բարաղի թեմում—20 ուսումնարան, ծախք —12 590 ռ. 56 կ։, և Շամախու թեմում, [illegible] ուսումնարան, —14 ուսումնարան, ծախք 18 513 ռ. 47 կ։։

Առաջիկայ կիրակէ 2 դեկտեմբեր, գիւղս քարոզիչ Արժ։ Տ։ Իգնատիոս Մ։ վարդապետ Շիլէճեան յատկապէս պաշ-տօն և պատարագ պիտի մատուցանէ ի Ս։ Աստուածածին եկեղեցւոջ գիւղիս, վասն հոգւոյ հանգուցեալն Տիկին Արտա-շամ Գ։ Զարդարեանի որոյ մահուան քառասնորեակն է։

Ի գիմաց Թաղ։ Խորհրդոյ

Ատենադպիր — Ատենապետ

ԳՐ։ ՄԸՐՄԵԱՆ — ՅՐ։ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Մաքրիգիւղ, 29 Նոյմ։ 1890 — 2—2

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵԿԻ ՍԵԼԱՄԼԸՔԸ

Վեհ։ Սուլթանն երէկ միջօրէին հանդիսաւոր կերպիւ Համիտիէ մզ-կիթը գնաց, ուր տեղի ունեցաւ Սէ-լամլըքի արարողութիւնը։ Ն։ Վեհա-փառութիւն ուրբաթու աղօթքը կա-տարէլէ և Սէլամլըքի ներկայ եղող զինուորաց մեծ անցքը դիտելէ յետոյ կայս։ պալատ վերադարձաւ։

Սէլամլըքի հանդէսը դիտելու ե-կած էին դերմանական դեսպանատան զինուորական կցորդը, Թ-ոյէին կ։ Պոլսոյ թղթակից Պ։ Կուառաչինօ, Պէ-բութի անգլիական հիւպատոս Պ։ Թրո-թըը ու կինը, Պավիերայի օսմանեան հիւպատոս Պ։ Սթէֆթէլ, Օսմ։ Կայս։ Պանքայի ընդհանուր տնօրէն Սըր Էտ-կար Վինսընդ ու կինն և քսանէ աւել օտարազգի զբօսաշրջիկներ։

ՇՈՒԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԸ

Մայրաքաղաքիս շուէտական նոր դեսպան Պ։ Սթիմպօօք երէկ կայս։ պալատ գնաց և Վեհ։ Սուլթանին ներկայանալով, իւր յանձնարարագրե-րը մատոյց։

Պալատական կառքեր Բերայէն ի կայս։ պալատ փոխադրեցին դեսպանն ու իւր հետեւորդներն, որք արժա-նավայել պատիւներով ընդունուելով պահ մը հանգիստ առին։ Քիչ յետոյ դեսպան Պ։ Սթիմպօօք, որ պաշտօնական համազգեստ կը կրէր, Վեհ։ Սուլթա-նին ներկայանալով իւր յանձնարա-գրերը մատոյց։ Պ։ Սթիմպօօք այս առթիւ բանախօսութիւն մը ընելով բաւ թէ ամեն կերպիւ պիտի ջանայ ամրապնդելու երկուց երկրաց միջև կե-ցած բարեկամական յարաբերութիւն-ները։ Վեհ։ Սուլթան ևս պատչաճ խօս-քերով պատասխանեց։ Յետոյ դեսպա-նը ուրիշ պահ մը առաջնորդուելով պատուասիրուելէ վերջը Բերա վերա-դարձաւ պալատական կառքերով։

Ունկնդրութեան պահուն թարգ-մանի պաշտօնը կատարեցին Արտաքին գործոց Նախարար Սայիտ փաշա և ար-բարոզապետ Միւնիր փաշա։

——

ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Հայ Հռոմէականաց Պատրիարք Ա-զարեան Դերապատուելի Երէկ Մեծ-Ե-պարքոս Քեամիլ փաշայի ապարանքն երթալով ի նշան-Թաշ, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ն։ Բարձրութեան հետ։

——

ՄԷՀՄԷՏ ՇԱՌԻՐ ՓԱՇԱ

Մավզերեան հրացաններու և փամ-փուշտներու քննիչ յանձնաժողովոյն նախագահ սպայակոյտի Ֆէրիգ-Մէհ-մէտ Շաքիր փաշա, որ Դերմանիոյ Օ-պրէնտորֆ քաղաքը գնացած ու մայ-րաքաղաքս վերադարձած էր, երէկ ներկայ գտնուեցաւ Սէլամլքի արա-րողութեան, յետ որոյ կայս։ հրաման-նաւ կայս։ պալատ հրաւիրուեցաւ։ Շաքիր փաշա՝ կայս։ թիկնապահ Ֆէ-րիգ Բիզա փաշայի միջոցաւ արժանա-նացաւ Վեհ։ Սուլթանի մեծարանաց։ Բիզա փաշա միանգամայն ծանոյց Շա-քիր փաշային թէ կայս։ թիկնապա-հաց կարգը դասուած է։

——

ԴԵՍՊԱՆԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

Ռուսական դեսպան Պ։ Նէլիտով նախընթաց գիշեր հացկերոյթ մը տր-ուաւ ի պատիւ արտաքին գործոց Նա-խարար Վսեմ։ Սայիտ փաշայի։ Սեղա-նին ներկայ էին նաեւ իտալական եւ ամերիկեան դեսպանք՝ ընտանեօք, սպանիական դեսպան Պ։ Ռիւսթա և այլ հրաւիրեալք։

—Նոյն եթեկոյին գերմանական դես-պան Պ։ տը Ռատովիձ եւս սեղան մը տուաւ որուն հրաւիրեալ էին աւս-տրիական, անգլիական, պէլճիական, հելլենական և ռումանական դեսպանք և դեսպանուհիք։

——

ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՏԱՌԵԱՆ

Երկուքան Մէնէրէ-ի մէջ կը կարդանք։

Թուրք լրագրերէն առնելով ծանու-ցինք թէ Վահրամ պէյ պիտի դատուի ի մտոյ և թէ իր պաշտպանութիւնն ստանձնած է փաստաբան Թրնկըը Սի-մոն էֆէնտի։ Այս լուր սխալ է, վա-սընզի Վահրամ պէյի գործին քննու-թիւնը այս չորեքշաբթի օր միայն վեր-ջացած է և Ամբաստանիչ ատեանն իւր վճիռը տուած չէ տակաւին։

Կ'իմանանք ընդհակառակն, թէ Վահրամ պէյի անմեղութիւնն յստա-կօրէն երեւան կելլէ քննութեան մէջ և օր աւուր անոր արձակման կըս-պասուի։

Այն անյուսալի պարագային մէջ յորում Ամբաստանիչ Ատեանն Վահ-րամ պէյը դատարանին զրկելու վճիռ տայ, հաւանական է որ Վահրամ պէյ, իբր նախկին դատաւոր, ինք անձամբ պաշտպանէ իւր դատն, ա-ռանց փաստաբանի օգնութեան։

Կ'երեւի թէ թուրք լրագիրք ըսել ուզած են թէ թրնկըը Սիմոն էֆէնտի պիտի ստանձնէ պաշտպանութիւնն Վահրամ պէյի եղբօր որ անոր հետ բանտակից է։

——

ՁԵՐԲԱԿԱԼՄԱՆ ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐ

Պոլսոյ Նախնական դատարանի ընդհա-նուր դատախազին կողմէ ձերբակալման հետեւեալ հրամանագիրն հրատարակ-ուած է։

«Յունական խումբին իբրև նախագահ և անդամ ամբաստանեալ ռուսական հպատակ Յակոբ Վարդ Պարիքոֆի և օսմանեան հպատակ Գալէմճեան Գրիգորի ու այլոց ընկեր-ներէն քաղաքային բժշկական վարժա-բանի աշակերտ գերեակ Մարգար Վրէմեան, գրէթէ 25 տարեկան, եր-կայնահասակ, երկայնադէմ, երեսին ոսկորները ցցուած, նիհարագոմ, խարտեաշ մազերով ու քիչ սեւեռերով, և Հայոց վարժարանի ուսուցիչներէն Կա-բապետ կամ Յովհաննէս Աստուածա-տուրեան՝ գրէթէ 30 տարեկան, մի-ջահասակ, գիրուկ, սեւ մօրուքով, կարմրագէմ, փախած և ցարդ ձեր-բակալուած չեն։

«Հետեւեալ Պատժական Դատա-վարութեան Օրէնքաց 371 րդ յօդուա-ծի տրամադրութեան համաձայն, դա-տարանի Նախագահին կողմէ տասն օր պայմանաժամ տրուած է յիշեալ ան-ձանց, որպէս զի օրէնքաց հնազանդե-լով դատարանին դիմեն։ Դիտնալով որ եթէ մինչեւ նոյն պայմանաժամը չդի-մեն, օրէնքաց անհնազանդ նկատուելով, ի բացակայութեան պիտի դատ-ուին և քաղաքային իրաւունքներէ զրկուելով, իրենց ստացուածքները պիտի գրաւուին և յետոյ ո և է բո-ղոքի իրաւունք չպիտի ունենան։

«Ուստի կը ծանուցուի թէ ամեն անոնք, որք գիտեն ասոնց գտնուած տեղը, պարտաւոր են իմաց տալ, ինչ-պէս նաեւ դատական ոստիկանական պաշտօնեայք պարտաւոր են ձերբա-կալել այդ փախստականները։»

——

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Կայս։ բժշկական ընկերութեան դիւանն երէկ խմբովին կայս։ պալատ գնաց առաջնորդութեամբ Մավրոյէն-ի փաշայի, և Սիւրէյա փաշայի ներ-կայանալով Վեհ։ Սուլթանին ուղղեալ շնորհակալեաց ուղերձ մը մատուցին։ Վերջերս իրենց շնորհեալ պատուանը-շաններուն առթիւ։ Ի դարձին կայս։ պալատէն, Մավրոյէնի փաշա հացկե-բոյթ մը տուաւ իւր պաշտօնակցաց։

——

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Լ։ Հերբէր իւր երեկի խմբագրականին մէջ հետեւեալ կերպով կը խօսի յունական գործոց վրայ։

Պատճառներ ունինք հաւատալու թէ Բ։ Դրան և Ֆէնէրի Պատրիարքարա-նին միջեւ առկախ խնդիրը վաղը իւր վերջին շրջանին մէջ պիտի մնայ որուն պիտի հետեւի վերջնական կարգադ-րութիւնը։ Պատրիարքարանին մէջ թագրիր մը խմբագրուած է Բ։ Դրան վերջին երկու թէզքերէներուն իմաստը պարունակող, այն եղանակաւ ո-րով Պատրիարքն ըմբռնած է զայնս։ Այս վերջինը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Բ։ Դրան որ հաստատած է Պատրիարքարանի առանձնաշնորհում-ներն որք կը պարունակին այդ պաշ-պաշտօնագրոց մէջ, և միեւնոյն ժա-մանակ ուշադրութիւն կը հրաւիրէ կէտի մը վրայ որ կը վերաբերի կտա-կային տրամադրութեանց որոց մասին աւելի յստակ մեկնութեան մը պէտք կայ։ Ուրիշ ամեն կէտերու վրայ, Պատ-րիարքը կը յայտարարէ թէ գոհ է։ Պատրիարքարանի թագրիրը կը յիշա-տակէ նաեւ Բ։ Դրան ըրած խոստում-ը որ է յանձնարարել պուլկար եպիս-կոպոսաց՝ այնպէս մը փոփոխել իրենց հագուստը որ յոյն-օրթոտոքս եկեղե-ցականաց հագուստէն տարբերի, եւ յոյս կը յայտնէ թէ պուլկար եպիս-կոպոսք պիտի համակերպին այս պատ-ուէրին։ Թագրիրը կը վերջանայ հա-ւատարմական զգացմանց արտայայ-տութիւններով, եւ բարեմաղթու-թեամբք վասն թանկագին կենաց Վեհ։ Սուլթանին։

«Ուրեմն խնդիրն այնքան հար-թուած է—քանի որ միակ պարբերու-թեան մը մեկնութիւնը լոկ կը մնայ—որ բանաւորապէս կարելի է յուսալ թէ համաձայնութիւնը կատարեալ ըլլայ այլ եւս։ Սա իրողութիւնը, թէ Բ։ Դրան հաշտարար ընթացքին շնորհիւ խնդիրն այսքան փոքր ձեւի մը վե-րածուած է, յայտարար նշան մըն է Բ։ Դրան բարի կամեցողութեան և վստահութեան, միանգամայն և ազ-դու հրաւէր մը Պատրիարքարանին ուղղեալ՝ որպէս զի կանոնաւոր ճամ-բուն մէջ մտնէ և վերսկսել տայ կրօ-նական արարողութիւնն ուսկից այս-քան երկար ժամանակէ հետէ զրկուած են յոյն հաւատացեալք։

«Կ'իմանանք թէ վերոյիշեալ թագ-րիրը վաղը (այսօր, շաբաթ) Դատա-կան և Կրօնական գործոց նախարարու-թեան պիտի մատուցուի։

——

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

Սոյն կ'իմանայ թէ արեւելեան եր-կաթուղեաց ընկերութեան արտօնա-տէր Պառոն Հիրշի ներկայացուցիչ Կրացիատէյ կոմսն այս միջոցիս նոյն ընկերութեան մէջ կատարուած փոփո-խութեանց պատճառաւ պիտի հրա-ժարի ներկայացուցչի պաշտօնէն և թէ ասիական երկաթուղեաց տնօրէն Պ։ Բիւլման այդ պաշտօնին պիտի կոչուի, պահելով հանդերձ իւր նախորդ պաշ-տօնը։ Պ։ Կրացիատէյ յունվարի վեր-ջերը պիտի մեկնի մայրաքաղաքէս։

——

ՅՈՒՆ ԲԱՐԵՐԱՐՔ

Բաց ի այն գումարէն, զոր Մարսի-լիարքնակ յոյն երեւելիներէն Պ։ Է։ Զաֆիրաքուլօ նուիրած է ի նպաստ Ղալաթիոյ և Բերայի աղջկանց յոյն վարժարաններուն, յիշեալ բարերարն այս օրերս 1000 ոսկի ևս զրկած է առ Պ։ Լէօնիտաս Զարիֆի, Կ։ Պոլսոյ յու-նական դպրոցներուն ու բարեգոր-ծական հաստատութեանց բաշխուելու համար։

——

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԵՈԿԱԹՈՒՂԻՔ

Առա-Բազարէն մինչեւ Լէֆքէ չշի-նուած երկաթուղւոյն քննութիւնն ու յանձնումը որ երկուշաբթի օրուան համար որոշուած էր, դեկտ։ 15ին յետաձգուած է, որովհետեւ ընկերու-թիւնը ծանուցած է նախիյէին՝ թէ վերջին աւուրց անձրեւոտ ու փոթոր-կալից օդերուն պատճառաւ նորաշէն գծերն աւրուած են։

Հելլենական Այս Վլոս։ շոգենաւը որ Նիւբօրթէն ածուխ բեռցած էր կ։ Պոլիս բերելու համար, Ցօսքօյօ Մանկո ընկերութեան հասցէին, Թէնէտոսի առջեւ բռնկելով բաւական վնասուեր է։ Նաւա-պետն հարկադրուեր է նաւը խրեցուել, և Տարտանէլէն նաւաձիգ շոգենաւեր օգնութեան զրկուեր են։

—Վեհ։ Սուլթանը, տեղեկանալով որ հե-ան։ ակ զօգաց հազարապետ կայս։ Թիկ-նապահ Բահմի էֆէնտի, որ Գերմանիոյ մէջ զինուորական ուսումը կատարելագործելով մայրաքաղաքս վերադարձած էր, հիւանդ է և վիրաբուժական գործողու-թիւն մը անհրաժեշտ դատուած է, հրա-մայած է որ գերմանական հիւանդանոցը տարուի և հոն Տոքթ։ Միւլիք, Մորթման ու Գնպաւր օգլու կատարեն վիրաբու-ժական գործողութիւնն, որուն ներկայ գտնուի նաև Բամբոհէվէնէր փաշաւ։կայս։ սոյն հրամանին համաձայն անցեալ երկու-շաբթի օր կատարուած է վիրաբուժական գործողութիւնն և Բահմի էֆէնտի պիտի կրնայ տասն հինգ օրէն հիւանդանոցէն ելնել։ Վեհ։ Սուլթանը միանգամայն դը-րամական պարգեւ մը ըրած է Բահմի է-ֆէնտիի։

—Ռուսական Բէրէրոդոռ։ շոգենաւն, յորում կը գտնուէին 400ի չափ արձակ եալ ռուս զինուորներ, և որ Վլատիվոս-թոքէն կուգար, երէկ Վոսփորէն անձնե-լով Օտեսա ուղեւորեցաւ։

—Ցայտնի է թէ ոստիկանութիւնը մէկ քանի կասկածելի անձեր ձերբակալած էր իբրեւ հեղինակ փաստարան Պ։ Նիքօլա-ոէսի սպանման և որոց մէջ կը գտնուէր Միլթօ անուն հելլենացի մը։ Միլթոյի վրայէն արիւնոտ դաշոյն մը եւս գտնը-ւած և բժշկական քննութիւն մը հաստա-տած էր թէ սպանելոյն վէրքերն այդ դանակով բացուած էին։ Միլթօ հարցա-քննուելով ըսած է թէ այդ դաշոյնով մէկ քանի օր առաջ ոչխարի միս կտրած էր և մաքրած չըլլալով դաշոյնն արիւնոտ մը-նացած էր։

—Նախորդ քաղաքապետ Մազհար փա-շայի հիւանդութիւնը սաստկացած է։

—Գարթալի Սամանտէրէ ու Սուլթան ագարակաց մէջ պաճարախտ երեւան ե-լած և մինչեւ հիմայ 70 է աւելի անա-սունք զոհ գնացած բլլալով, Քաղաքապե-տութեան կողմէ անասնաբոյժեր զրկուած են անդ։

ԱԶԳ

ՕՍՄ։ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒԹ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Մինչեւ ցարդ հինգ առ 100 զեղչ մը գործարանի սպառեալ իրեղինաց հա-մար, եւ երկու առ 100 զեղչ մը մեթ-ռանոցի սպառեալ իրեղինաց համար, ընդամենը 7 առ 100 զեղչ մը կը շնորհուէր Կ։ Պոլսոյ, Իզմիրի և Սելանիկի վաճառա-կանաց, ամեն այն ալքօլներու համար որք կանոնական տրոց վճարուելէն ետքը, ի-րենց վաճառատունը կը փոխադրուէին։ Փորձը ցոյց տուած ըլլալով որ վերոյիշեալ սպառեալ իրեղինաց ծախքը 100ի 3՝ չանցնիր, որոշուեցաւ որ յետ այսօրիկ 3 առ 100 զեղչ մը միայն ըլլալի վերոյիշեալ վաճառականաց կողմէ ներածեալ ալքօլնե-րուն։

Հետեւաբար Օսմ։ Հանրային Պարտուց վարչութիւնը կը ծանուցանէ որոց որ անկ է, թէ այս անօրինութիւն պիտի գոր-ծադրուի ներկայ ծանուցման հրատարակ-ման թուականէն մէկ ամիս ետքը։

Լ։Դ։ Տուչինսքի

Կ։ Պոլիս 27 Նոյեմ։ 9 դեկտ։ 1890

2—3

Հրատարակուեցաւ Հ։Գ։Ի։ Դ։ Հանդ-էպ Դորդ տարը։ Բովանդակութիւն։ Ընտանեկան նոր տեսարան մը։ չար և վերջ։ Արկրամոյ ուխտաւորը։ Կատակի մը լաւ վախճանը։ Կեղծ ձեռնածուն։ Մանր մունր։ Գին 30 փարայ

Տես չորրորդ երես ԲՐԻՆԹԱՆի ծա-նուցումը։

ՀԵՒԱՏԻՐԱԼՈՒՔ

Կ։ ՊՈԼՍՈՅ ԳԴՐՄԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՊԵՐԼԻՆ, 12 դեկտ։ — Ռայխսթակը Թուրքիոյ հետ առեւտրական դաշնագիրն անվճռ քուէարկեց։

ՊԻՒԴԱՊԷՇ, 12։—Կ։ Պոլսոյ Թալաաս եւ Պոստարի սեղանաւորական տունն արտօ-նութիւն ստացաւ Պուքրէշի նոր Թրամ-վէյներուն շինութեան համար, ի մասին առեալ կնդրանական Պուլվառները։

ԼՈՆՏՈՆ, 12։ (Ա։ Հ։ Գ։)։ — Կ'ըսուի թէ ամերիկեան տագնապը սաստիկ դպած է գերմանական մի քանի տուներու, որով կը հասկցուի Պերլինի Սակարանին տար-բութիւնը վերջին օրերս։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՎԱՂԱԹԻՆ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 1 Դեկտ.

ԸՆԴԱՑԻ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԻՆ

8 տոկոս Լիսաբոնի վրայ	108 5/8
3 » Բարիզի »	23 20
Օսմանեան Փոխանակագրեր	
Երեկ երեկոյ գոց (Փոխ.)	20 6
Առաւօտեան բացուածք	20 8 1/2
Կէս օրին »	20 7
Թահվիլաթը Օսմանիէ երեկ երեկոյ	79 5
» » ժամ 5ին	79 8
Ոսկի Դրամ	
Փոխառութիւն A։ Սէրի	42
» B։ »	23 1/8
» C։ »	20 8 1/2
Ապրանքներ	
Սուրճերեն (Լաթէքիա)	4 38
Ջրեղէն ծխելիք	9 20
Հնդկաց տոպրակներ	6 26
Ցոյս Հանդ եկեղեցոյ »	4 30
Թարմ հունդ »	535
Բամբակեղէն երկրագործ »	77 1/2
Բամբակեղէն Լաֆրիսի »	115
ԸՆԴԱՑԻ ՏՐԱՄԱՅ	
Օսմանեան ոսկի	100
20 ֆրանկանոց »	87 15
Անգլիական ոսկի »	110 5
Մարք (գերմանական ոսկի) »	107
Իսվէյցերական »	90 30
Ֆրիմկա »	51 10
Ուղղակի թղթագրամ »	7 8
Մեճ։ արծաթ։ (մարք) »	107 32
Վենետիկ »	102 20
Հինգնոց »	102 10
Մոնթէլիք »	99 30
Թասֆիկէ »	—
Տոկոս »	9

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Բարիզ, 12 Դեկտեմբեր, ժամ 4 վայր — երեկոյ

Ֆրանսական ապանթ 3 %	96 17 1/2
» » 4 1/2 %	105 50
Օսմանեան ապանթներ Սերի Դ։	18 70
Սանանեան երկաթուղի	77 25
» Բեյրութի բաժնեթուղթ	335
Պանք Օսմանի	615
Արեւի Լիսանի	810
Ռուսական ապանթ 5 %	93 65
Իսպանական » 4 %	471
Պորտիկեն Թիւրք (1890)	408 75
Դանուբեան վիճակագիր	486 25
Ռանդ աք Ռարի	856 25
Սամ մարտ արծաթադրամ	468 75
Իսպանիոյ դրամագլուխ	2412 50
Ռաստանիական ապառարի	75 9/

եպամինադասի թռուունք են, կրնան իրենց մեծ հաւուն պէս ըսել թէ մարդը նէ որ պաշտօնը կը բարձրացնէ, Քիչ շատ կիրթ մարդ մը, նախնական փորձերէ ետքը, ի՛նչ ասպարէզի մէջ ալ գտնուի, միտք և նիւթ է միանգամայն։ Ազնուութիւն, անկեղծութիւն, ողջամտութիւն, զոր բարուք կրթութիւնն ու մտաւոր զարգացումը աւելի եւս կը զօրացնեն հաստատուն խարսխի վրայ դնելով, յաջողութեան կարեւոր պայմաններէն են։ Ի՛նչ բան է որ Խ–լէ–Խ՚ինէրուն մէջ մեր վաճառորդը ոտքով, ձեռքով, բերնով աչքով՝ հոգի կը հանեն մինչեւ որ յաջողին մէկ մէկէ յաճախորդ մը կորզել, բան մը վաճառել, մինչ Բերայի մէջ յաճախորդն իր ոտքովը կը մտնէ, յարգանօք յարգանք կը գտնէ, սիրով կը դատարկէ իր գրպանն ու դուրս կ՚ելնէ՝ քիչ օրէն վերստին դառնալու սիրալիր խոստմամբ։

Այս կարգի բաներու վրայ գրելն յանկուսնս կը տանի զմեզ, ուստի նիւթէս չ՚զարտուղելու համար, կը դառնամ։ Ազգին վրայ ծանրանալու հարկ չը կայ։ Հարկ չ՚կայ նստիլ ձեռքերը կուրծքին վրայ դրած և սպասել որ օր մը իսպառ քայքայուին միտքդ ու մարմինդ և այլք հոգան զքեզ։ Իր աշխատութեամբ պարկեշտ ապրիլը՝ առաքինութեանց կարգէն դուրս չէ։ Եթէ առ հասարակ ըմբռնուած է որ մեր մէջ վարժապետութիւնը չահեկան արհեստ չէ, ինչո՞ւ մանել հոն։ սոսկ նիւթին տենչմամբը։ ինչո՞ւ հասարակ մահկանացուի մը, Մարկոսին ու Կիրակոսին, առաքինութենէն ալ զրկուիլ։ Եթէ չենք կրնար գոհ սրտով Ազգին վարժապետներ ըլլալ, ուրիշ կերպով մեր աշխատութեամբն ապրելու առաքինիներն ըլլանք։

Յոյն վարժապետն ի մէջ բերի այսօր իբրեւ օրինակ՝ ցոյց տալու որ 5–7 ոսկի ամսական գումարն ալ տնտեսուելով կրնայ իր օգուտն ունենալ։ ինչ որ շատ անդամ ի մէջ կը բերուի՝ Ազգին երեսին յանդիմանութիւն մը նետելու, վարժապետի մը յանցանքն իսկ է։ ամէն անհատ ինք պարտաւոր է մտաւորին հետ քիչ մը հեռաւորն ալ տեսնել։ Ապա թէ ոչ, մեզ պէտք է յանդուգն կերպով նետուիլ վարժապետութեան մէջ որպէս թէ սրընթաց հոսանքի մը առջեւ, իտէալների մը սիրով դրկել ժամանակն իր ամէն պայմաններովն, եւ միշտ այլոց օգտակար լլալու սիրով մոռնալ ներկան ալ, գալիքն ալ։ Առ այժմ սոսկ աւելին կարելի է ընել, քանի որ վարժապետութիւն ինքն իսկ, իր ցիրուցան ուժերովը, բան մը ընել չը ձեռնարկեր նոյն իսկ իր բարոյական ջանքերը պսակելու յօգուտ հայ ընկերութեան (*)։

Հ. Հ.

Քանի մը շաբաթ առաջ Ռուանի մէջ արձան մը կանգնեցին ի պատիւ Կիւսթաւ Ֆլոպէռի, մեծ արուեստագէտին ու մեծ վիպասանին, Տէրէն Պոլանէ և Բ–ղոն հեղինակին։ Աւասիկ ինչ որ գրած է այդ առթիւ Կի տը Մօբասան։

ԱՐՁԱՆԻ ՄԸ ԾՈՒՐՋԸ

ՖԼՕՊԷՌ ԻՐ ՆԵՐՔԻՆ ԿԵՆԱՑ ՄԷՋ

(Անձնական յիշատակներ)

Կիւսթաւ Ֆլօպէռ ամէն բանէ առաջ, ամէն բանէ աւելի, արուեստագէտ մըն էր։

Այն խորին ու հեշտալիր հաճոյքն որ սիրտը կ՚ողողէ այս ինչ էջը կամ այն ինչ Ֆռազը կարդացած ատենդ, միմիայն անոնց իմաստէն յառաջ չգար։ ինչ որ ծընունդ կուտայ անոր, գաղափարին ու բացատրութեան բացարձակ համաձայնութիւն մըն է, ներդաշնակութեան ու թաքուն գեղեցկութեան զգայութիւն մը որ ընդհանրապէս խուժանին դատողութենէն կը խուսափի։

Սա հաւատքն ունենալով թէ միակ եղանակ մը կայ բան մը արտայայտելու, միակ բառ մը զայն ըսելու, միակ ածական մը զայն որակելու և միակ բայ մը կայ զայն ոգեւորելու համար, Ֆլօպէռ գերմարդկային տաժանելի աշխատութիւն մը յանձն կ՚առնէր գտնելու համար, իբրաքանչիւր Ֆռազի մէջ, այդ բառն, այդ վերադիրն և այդ բայը։ Այսպէս կը հաւատար բացատրութեանց խորհրդաւոր ներդաշնակութեան մը, եւ երբ ճիշդ բառ մը քաղցրահնչիւն չթուէր իրեն, ուրիշ մը կը փնտռէր անպատրելի համբերութեամբ մը, ապահով ըլլալով թէ չէր գտած ճշմարիտ, միակ բացատրութիւնը։

Գրելն հետեւարար զարհուրելի բան մըն էր իրեն համար, չարչարանքով, վը տանգներով, յոգնութիւնով լցուն բան մը։ Կ՚երթար կը նստէր իր սեղանին առջեւ, այդ սիրեցեալ ու տանջող գործին վախովն ու բաղձանքովը։ Ժամերով կը կենար հոն, անշարժ, անձնատուր իր համբերատար ու մանրակրկիտ հսկայ ահեղ աշխատութեան որ գոգցես բուրգ մը շինել էր տալու գնդակներով։

Իր բարձր յենարանով կաղնիէ բազկաթոռին մէջ թաղուած գլուխն իր հուժկու ուսերուն մէջ քաշուած, թուղթին կը նայէր իր կապոյտ աչքովն, որուն բիբը, պղտորիկ, կարծես մտաչարժ սեւ հատիկ մըն էր։

Իր գանկին գագաթը ծածկուած էր եկեղեցականներուն դրածին նման մետաքսէ թեթեւ գդակով մը որուն եզերքներէն երկայն ու գանգուր ծայրերով մազերու խուրձեր կ՚կախային կռնակին վրայ։ Թխագոյն ասուիէ լայն գիշերազգեստ մը իր ամբողջ մարմինը կը պատէր։ և իր կարմիր դէմքը, զոր ճերմակ ու ծայրերը վար կախուած ընչացք մը կը կարէր, կ՚ուռէր արեան սաստիկ յորդառատութեամբ մը։ Երկայն ու սեւ թարթիչներով ստուերացեալ իր նայուածքը տոգերուն վրայէն կ՚անցնէր, ֆռազները կը չրջէր, այն խռնուած տաղերուն ձեւերը կը քննէր, յառաջ գալիք արգիւնքը կ՚որոնէր՝ դարանի մտած որսորդի մը նման։

Յետոյ կը սկսէր գրել, ծանր ծանր, միշտ կենալով, նորէն սկսելով, աւելցնելով, լուսանցքները լեցնելով, երկու տողի մէջտեղը բառեր գրելով, քսան էջ մրոտելով որոնց մէկը միայն վերջնական ձեւը կ՚ստանար, և իր մտածութեան տաժանելի ճգան տակ սղոցողի մը պէս տաքալով։

Երբեմն ձեռքը բռնած գրիչը խնամով կտրուած սագի փետուրներով լեցուն աբեւելեան անագէ պնակի մը մէջ նետելով, թուղթը ձեռքը կ՚առնէր, վեր կը վերցնէր, և արմուկին վրայ կրթնելով, կ՚արտասանէր իր գրածը սուր ու բարձր ձայնով մը։ Մտիկ կ՚ընէր իր արձակին ներդաշնակութեան, յանկարծ կը կենար գոգցես խուսափուկ հնչիւն մը բռնելու համար, ձայները կը զուգադրէր, կրկնաձայնութիւնները կը հեռացնէր, ստորակէտներն արուեստով կը դնէր ինչպէս երկայն ճամբու մը կայանները...։

* * *

Ֆլօպէռ իր կենաց մեծագոյն մասն անցուց Ռուանի մօտ իր Քռուասէի կալուածին մէջ։ Հին ոճով սիրուն ճերմակ տուն մըն էր, Աէնի եզերքը շինուած, շքեղ պարտէզի մէջտեղն որ կը տարածուէր անոր ետեւն ու սեպաձեւ ճամբայներով վեր կ՚ելնէր Քանթէլօի զառիվերէն։ Իր ընդարձակ աշխատութեան սենեկին պատուհաններէն կը տեսնուէին դէպի Ռուան ելնող կամ դէպ ի ծով իջնող նաւերն որք այնչափ մօտէն կ՚անցնէին որ կարծես իրենց առագաստակալները պատերուն պիտի քսուէին։ Կը սիրէր դիտել անձայն չարժուումն այն նաւերուն որք լայն գետին վրայէն կը սահէին ու կ՚երթային բոլոր այն երկիրներն որոնց վրայ կ՚երազէ մարդ։

Ցաճախ, սեղանէն ելնելով, կ՚երթար պատուհանին մէջ շրջանակել իր հսկայի լայն կուրծքն ու հին կօլուայի գլուխը։ Ձախ կողմը, Ռուանի բիւրաւոր զանգակատունները միջոցին մէջ կը գծէին իրենց քարէ սիւուէթներն, իրենց մանուածապատ կիսագէմքերն։ քիչ մը անդին, աջ կողմը, Սէն–Սէվէռի գործարաններուն հազարաւոր ծխնելոյզներն իրենց մուխի դրասանգներն երկինքն ի վեր կը ժայթքէին։ Ֆուտռի կրակի ջրհանն, որ այնչափ բարձր է որչափ բարձրագոյն Եգիպտոսի բուրգերն, ջուրին միւս կողմէն կը նայէր մայր եկեղեցւոյն զանգակատան սլաքին, որ բարձրագոյն զանգակատունն է աշխարհիս։

Դիմացը կը տարածուէին արօտատեղիներ ուր կային պառկած կամ ոտքի վրայ արածուող կարմիր ու ճերմակ կովեր, և անդին, աջ կողմը, մեծ զառիվայրի մը վրայ բարձրացող անտառ մը կը գոցէր հորիզոնը, ուսկից կ՚անցնէր հանդարտ ու լայն գետակը, լի ծաղկազարդ կղզիներով, որ դէպ ի ծովը կ՚իջնէր և կ՚անհետանար հեռուն՝ անսահման հովտին կորամեւ մէկ դարձուածքին մէջ։

Կը սիրէր այս գեղեցիկ ու հանդարտ դաշտանկարը զոր իր աչքերը տղայութենէն ի վեր տեսած էին։ Գրեթէ երբէք պարտէզը չէր իջներ, չարժուէն չախորժելով։ Երբեմն սակայն, երբ բարեկամ մը կուգար զայն տեսնել, անոր հետ կը պտտէր թմիներու երկայն ծառուղիներ մը մէջէն, ուր դարատափի ձեւով տնկրուած էր և որ ծանր ու անոյշ խօսակցութեանց համար եղած էր կարծես։

Կը պնդէր թէ Բասքալ ժամանակաւ եկած էր այդ տան մէջ և թէ հարկաւ այդ ծառերուն տակ ալ քալած, երազած ու խօսած էր։

Իր սենեակն երեք պատուհան ունէր պարտիզին վրայ և երկու գետակին վրայ։ Շատ ընդարձակ էր, և ուրիշ բան չունէր իբր զարդ բայց եթէ գրքեր, քանի մը բարեկամներու պատկերներ և ճամբորդութեան քանի մը յիշատակներ, չորցած պզտիկ քայմաններու մարմիններ, մօտիսի ոսք մը զոր միամիտ սպասաւոր մը կօշիկի մը պէս ներկած էր և որ սեւ էր մնացած, Արեւելքի սաթէ համրիչներ, ոսկեզօծ Պուտտայ մը, որ աշխատութեան մեծ սեղանին վերեւը դրած էր և որ իր երկայն աչքերով կը նայէր, իր աստուածային ու դարաւոր անշարժութեան մէջ, Բռատիէի մէկ աքանչելի կիսարձանին որ կը ներկայացներ Կիւսթաւի քոյրն, երիտասարդ մեռած Քառօլին Ֆլօպէռը, եւ գեպենը, մէկ կողմը բարձրով ծածկուած ընդարձակ արեւելեան բազմոց մը, միւս կողմը փառաւոր ճերմակ արջի մորթ մը։

Առաւօտեան ժամը ինին կամ տասնին գործի կը սկսէր, նախաճաշի համար կ՚ելնէր, յետոյ նորէն աշխատութիւնը ձեռք կ՚առնէր։ Ց ճախ կէս օրէն վերջը երկու ժամ կը քնանար։ բայց մինչեւ առտուան ժամը երեք կամ չորս արթուն կը մնար, և այդ միջոցին էր որ կը կատարէր իր լաւագոյն աշխատութիւնները, գիշերուան խաղաղութեան մէջ, մեծ ու հանդարտ սենեկին միայնութեան մէջ՝ որ հարիւր լուսարձակով մեծ ածկուած երկու կանթեղներով։ Գետակին նաւավարներն իրենց փարոս ըրած էին Պարան կիսաթաւի պատուհանները։

Իր վրայ տեսակ մը առասպել գոյացած էր երկրին մէջ։ Զինքը կը նկատէին իբրեւ բարի մարդ մը, քիչ մը փախուկ, որուն զարմանալի հագուստներն՝ աչքերն ու մտքերը կ՚ապշեցնէին։

Աշխատած ատեն միշտ կը հագնէր մետաքսէ շուանով մը մէջքէն կապուած լայն տաքատ մը և մինչեւ գետին իջնող մեծ գիշերազգեստ մը։ Այս հագուստը, զոր ոչ թէ ցոյցքի համար չինել տուած էր՝ այլ իր մեծածաւալ մարմնոյն համար, ժամանը թխագոյն ասուիէ էր և ամառը ճերմակ յատակով և յատակ նկարներով թեթեւ կերպասէ։ Ռուանի բնակիչներն երբ կիրակի օրը Լա Պույլ նախաճաշի երթային, յուսախաբ տուն կը դառնային եթէ չը գեներալին մէջէն չ՚կարենային տեսնել այն եզական Պ. Ֆլօպէռն, իր բարձր պատուհանին մէջ կայնած։

Ինքն ալ հաճոյք կըզգար այդ բացմութեամբ լցուած նաւուն անցիլը դիտելով։ Թատրոնի դիտակ մը կը դնէր աչքը, որ մինչեւ իր սեղանին եզերքն ու չը մինչին անկիւնը կը բերէր իրեն դարձած բոլոր այն դէմքերը որոնց հետաքրքրութեամբ կը նայէր։ Անոնց տգեղութիւնը զինքը կը զուարճացնէր, անոնց զարմացումն իր սիրտը կը բանար։ անոնց երեսին վրայ կը կարդար իւրաքանչիւրին նկարագիրը, բնութիւնը, ապուշութիւնը։

Նաւ խօսուած է այն առեւութեան վրայ զոր ունէր ռամիկին դէմ։

Այդ Բուրժուա (bourgeois) բառն ազատ–բնեան հոմանիշ ըրած էր և սապէս կը սահմանէր զայն։ «Ռամիկ կը կոչեմ ով որ ստորին կերպով կը խորհի»։ Ուրեմն ինքը ռամիկ դասին թշնամի չէր բնաւ, այլ այն տեսակ մը ապուշութեան որ այդ դասին մէջ յաճախ կը տեսնուի։ Իրաւ է թէ կատարելապէս կ՚արհամարհէր ժողովուրդը։ Բայց գործաւորին հետ այնչափ չփման մէջ չգտնուելով որչափ բարձր դասէ մարդոց հետ, այնչափ չէր նեղուեր ժողովրդական տխմարութենէն որչափ ազնուական մարդոց տխմարութենէն։ Տգիտութիւնն, ուսկից յառաջ կուգան բացարձակ դաւանութիւններն, անմահ կոչուած սկզբունքները (conventions), բոլոր ընդունուած գաղափարները ամբողջ զինարանն հասարակ կամ փայլուն կարծիքներուն, զինքը կը կատղեցնէին։ Փոխանակ խնդալու, ինչպէս չատերը կ՚ընեն, տիեզերական ապուշութեան, մեծամասնութեան մտաւորական ստորնութեան վրայ, ահռելի կերպով կը նեղուէր անկից։ Իր ուղղային ծայրայեղ զգայնութիւնը վէրքերու պէս կը զգացնէր իրեն այն տխմար տափակութիւնները զորս ամեն մարդ կը կրկնէ ամեն օրուերբ դուրս կ՚ելնէր սրահէ մը ուր խօսակցութեանց միջակութիւնն ամբողջ գիշեր մը տեւած էր, պարտասեալ, վաստակաբեկ էր, որպէս թէ զինքը չարաչար ծեծած ըլլային, և ինքն ալ ապուշ դարձած, ինչպէս կ՚ըսէր, այնչափ ուրիշներուն մտքին մէջ թափանցելու կարողութիւնն ունէր։

Միշտ գրգռուած, ու միշտ դիւրագրգիռ, ինքզինքը կը բաղդատէր մորթաւորուած անձի մը զոր ամենէն փոքր հպումը կը ցաւցնէ, և մարդկային ապուշութիւնը զինքը վիրաւորեց իր ամբողջ կենաց մէջ, ինչպէս կը վիրաւորեն ներքին ու թաքուն մեծ ազէտներն...։

* * *

Ընթացիկ տխմարութեան և հասարակ տափակութեան համար իր ծայրայեղ արհամարանքին հետ ունէր նաեւ բուռն հիացում մը բարձր մարդոց համար, ինչ տեսակ ալ տարանդ կամ հմտութիւն ունենային։ Միմիայն մտածումը սիրած ըլլալով, անոր բոլոր արտայայտութիւնները կը յարգէր։ և կը կարդար մինչեւ իսկ այն գրքերն որք սովորաբար ամենէն աւելի օտար կը թուին գրական արուեստին։ Սրգողեցաւ բարեկամ լրագրի մը հետ ուրուն մէջ խեղճուկ քննադատութիւն մը ըրած էին Պ. Ռընանին վրայ։ Վիքթոր Իւկօի անունը միայն զինքն յափշտակութեամբ կը լնուր, Պ. Ժորժ Քուշէի եւ Պ. Պէռթլօի պէս մարդիկ բարեկամ էին իրեն։ իր Բարիզի սալօնն ամենէն հետաքրքրականներէն մէկն էր։

Կիրակի օրը կ՚ընդունէր իր հիւրերը ժամը մէկէն մինչեւ եօթը, ամուրիի չատ զարդ սենեակի սը մէջ, հինգերորդ յարկը։ Պատերը մերկ էին և կահերը համեստ, որովհետեւ արուեստական մաղ մունը զարդերը կ՚ատէր։

Հաղիւ թէ զանակի հարուած մը առաջին այցելուին գալուստը ծանուցանէր, իր աշխատութեան սեղանին վրայ, որ լեցուած էր գիրքերով սևացած ու ասդին անդին ցրուած թուղթերով, կը նետէր կարմիր մետաքսէ թեթեւ գորգ մը որ կը պատէր ու կը ծածկէր իր աշխատութեան գործիքներն, իրեն համար նուիրական ինչպէս պաշտամանց առարկաները քահանայի մը համար։ Յետոյ, որովհետեւ գրեթէ ամեն կիրակի իր ծառայն դուրս կ՚ելնէր, ինքը կ՚երթար դուռը կը բանար։

Առաջին եկողը յաճախ Իվան Թուրկենէֆն էր, զոր եղբօր մը պէս կը գրկէր։

Հետզհետէ ուրիշ անձեր ալ կուգային։ Պ. Թէն, նայուածքն ակնոցին ետեւ ծածկուած, երկչոտ քալուածքով, պատմական յիշատակարաններ, անծանօթ իրողութիւններ կը բերէր, ամբողջ հոտ մը և համ մը խառնուած դիւանագրութեանց, ամբողջ երեւոյթ մը անցեալ կենաց զոր իր փիլիսոփայի սուր աչքով կը նշմարէր։ Ահա Ֆռէտէրիք Պոտռի, անդամ կաճառին, վարիչ Մազաէն գրատունին, Ժոռժ Բուշէ, բնական պատմութեան Մ. Զէօֆին մէջ բաղդատական անգամանքներու դատատու, Բլոտիիս Բոթլէն, վարպետ կիրառածանկարիչ Ֆիլիբ Ֆիւրթի գրագէտ, հաւաքիչ (collectionneur), արուեստի քննադատ, սրամիտ ու սիրուն մարդ։

Ապա, Այֆոնս Տօտէն է, որ Բարիզի օդը կը բերէ, կենդանի, կենցաղասէր, խլրտող ու զուարթ Բարիզին օդը։ Բանի մը բառով չափազանց ծիծաղաշարժ սիլուէթներ կը գծէ, ամեն բանի և ամեն մարդու վրայ կը պատցնէ իր սիրուն, խկատիպ ու հարուի մարդու հեգնութիւնը, իր վառվռուն մտքին նրբութիւնները չեշտելով դէմքին ու շարժուումներուն հրապոյրովը և իր պատմութիւններուն ճարտարութեամբն որոնք գրուած մէջերու պէս են մշտնջենաւոր։ Նրբագիծ գլուխը ծածկուած է երեսնոյ մազերու ալիքով մը որ ուսերուն վրայ կ՚իջնէ և կը խառնուի իր գոռոզ մորուքին որուն սուր ծայրերուն կը փաթթուի յաճախ։ Աչքը երկայն ճեղքուած՝ բայց քիչ բացուած, մեջանի պէս սեւ նայուածք մը կ՚արձակէ, երբեմն տարտամ չարփազանց կարճատես ըլլալուն համար։ Զայնը քիչ մը կ՚երգէ եռանդուն չարժուումներ, անհանգարտ կեցուածք մը, Հարաւի մարդու մը բոլոր նշաններն ունի։

Էմիլ Զօլան ալ կը մտնէ, հինգ յարկ վեր ելնելով չուռնչը կտրած և միշտ հետեւանունենալով իր հաւատարիմ Բօլ Ալէքսիս։ Բազկաթոռի մը մէջ կը նետուի և մէկ ակնարկով դէմքերուն վրայ կը փնտռէ մտքերուն վիճակը, խօսակցութեան բնութիւնն ու ընթացքը։ Քիչ մը քովնոտի նետած, սրունգին մէկը տակը առած, ոտքին պնդեղը ձեռքը բռնած, քիչ կը խօսի և ուշադրութեամբ մտիկ կ՚ընէ։ Երբեմն երբեմն, երբ գրական յափշտակութիւն մը, արուեստագէտներու խանդավառում մը խօսակցողները կը բորբոքէ և եռանդուն երեւակայութիւն ունեցող մարդոց սիրելի ծայրայեղ և արտառոց տեսութիւններու մէջ կը նետէ զանոնք, կը վրդովի, սրունգը կ՚երերցնէ, մերթ ընդ մերթ խօսակցութեան մեծ ժխորին մէջ խղդուկ ձայնով մը կը դնէ։ յետոյ, երբ Ֆլօպէռի քնարերգական աւիւնն հանդարտի, խնդիրը ձեռք կ՚առնէ անխռով, հանգարտ ձայնով մը, մեղմ բառերով։

Այն ատեն միջահասակ էր, քիչ մը դէր, պարզամիտ ու յամառ երեւոյթով։ Իր գլուխը, նման այն գլուխներուն զորս իտալական հին պատկերներէն չատերուն մէջ կը գտնենք, առանց գեղեցիկ ըլլալու, զօրութեան և խիզախութեան մեծ նկարագիր մը կը ներկայացնէ։ Կարճ մազերը կը ցցուին չատ զարգացած ճակտի մը վրայ, ուղղագիծ քիթը կարծես յանկարծական մկրատի հարուածով մը կտրուած է չրթունքին վերեւ որ բաւական թանձր սև ընչացքով մը հսկանաւորուած է։ Այդ իւղոտ, բայց հզօր դէմքին վարի կողմը մորթին չատ մօտէն կտրուած մորուքով ծածկուած է։ Աչքը, սեւ, կարճատես, թափանցող, կը պրպտէ, կը ժպտի, յանախ հեգնական, մինչդեռ իրեն յատուկ ծալք մը վերին շրթունքը տարօրինակ ու ծայրական ձեւով մը կը կծկէ։

Ուրիշներ ալ կուգան։ ահաւասիկ Շառբանթիէ հրատարակիչը։ Իր սեւ մազերուն խառնուած մէկ քանի ճերմակ մազերն եթէ չըլլային, պատանի մը պիտի կարծուէր։ Նիհար և ազուորիկ է, քիչ մը սրածայր կզակով որուն վրայ կայտառ հեռք մը ձգած է խնամով ածիլուած կարծրաթել մօրուք մը։ Միայն ընչացքը թողուցած է։ Ցօժարակամ կը ծիծաղի թարմ ու սկեպտիկեան ծիծաղովմը և մտիկ կ՚ընէ ու կը խոստանայ կատարել ինչ որ կը խնդրէ իրմէ անձնիւր գրագէտ որ զինքը կը քաշէ անկիւն մը կը տանի հազար տեսակ բան յանձնարարելու համար իրեն։ Ահա Քաթիւլ Մանտէս Ռիւսն բանաստեղծն իր հրապուրիչ Ռիւսոսի տժգոյն եւ նուրբ դէմքով զոր խարտեաշ ամպով մը կը շրջանակեն մետաքսային մօրուք մը եւ թեթեւ մազեր։ Անրզդատելի խօսակցող, նրբախոհ արուեստագէտ, գրական ամենէն խուսափուկ գայութիւններն իսկ բմբռնելու կարող, մասնաւորապէս հաճելի է Ֆլոպէռի իր խօսքերուն հրապուրումն ու իր մտքին փափկութեամբը։ Ահա Էմիլ Պէռժրա, իր աներոջաղն, որ Թէօֆիլ Կոթիէի երկրորդ աղջկան հետ ամուսնացաւ։ Ահա Ժոզէ–Մարիա տը Հէրէտիա, հրաշալի հնչեակագիրն, որ մեր ժամանակին ամենէն կատարեալ բանաստեղծներէն մին պիտի մնայ։ Ահա Հիւիզման, Հէննիկ, Սէառ, ուրիշներ ալ, Էմօն Բիւտէլ դժուարիմաց եւ նրբախոհ Բ–ռնէ–Բը, կիւսթաւ Թուռուռ։

Այն ատեն ներս կը մտնէ գրեթէ միշտ ամենէն վերջը, բարձրահասակ ու նրբին անձ մը, որուն լուրջ դէմքը, թէեւ յաճախ ժպտուն, բարձրութեան եւ ազնուութեան մեծ նկարագիր մը կը կրէ։

Երկայն, ճերմկէկ, կարծես գունաթափած մազեր ունէր, քիչ մը աւելի սպիտակ պեխեր եւ եզական աչքեր զորս կը լեցնէ զարմանալի կերպով լայն բիբ մը։

Ազնուականի երեւոյթ ունի, տոհմիկ անձանց նուրբ ու ջղային կերպարանքը։ Կը զգայ մարդ որ ամենաբարձր դասէ անձ մըն է։ Էտմոն տը Կոնքուռն է։ Կը յառաջանայ մէկ ձեռքը ազատ, միւս ձեռքը մասնաւոր տեսակէ ծխախոտի ծրար մը բռնած զոր իր բարեկամներուն կ՚երկնցնէ։

Փոքր սալօնը կը յորդէ։ Մէկ քանի խումբեր ճաշասրահը կ՚անցնին։

Այն ատեն տեսնելու էր Կիւսթաւ Ֆլոպէռը

Լայն շարժումներով որոնց մէջ կարծես կը վերամբառնար, մէկէն միւսը երթալով միակ քայլով մը որ ամբողջ սենեակը կը բռնէր, երկայն գիշերազգեստն իր ետեւն ուռած յանկարծական խանդավառութեանցը մէջ ձկնորսի նաւակի մը թխագոյն առագաստին նման, լի աւիւնով, զայրոյթով, բուռն բոցով, որտագոչ պերճախօսութեամբ, կը զուարճացնէր իր բորբոքումներովը։ կը հմայէր իր միամտութեամբը, կ՚ապշեցնէր յանախ իր արտաքոյ կարգի հմտութեամբն որուն կը ծառայէր զարմանալի յիշողութիւն մը։ վիճաբանութիւն մը կը վերջացնէր յատակ ու խորին խօսքով մը, դարերը կ՚անցնէր իր մտածութեան մէկ ոստումովը։ մեր ձեցնելու համար միեւնոյն կարգէ երկու իրողութիւններ, միեւնոյն ցեղէ երկու մարդոց, միեւնոյն բնութենէ երկու վարդապետութիւններ, որոնցմէ լոյս մը կը ցատկեցնէր որպէս երբ իրարու կը բաղխենք հանմանման երկու քարեր։

* * *

Կը սիրէր այսպէս ապրիլ, և լիօրէն, անկեղծօրէն կ՚ապրէր, ինչպէս կ՚ապրի մարդ ֆրանսական նկարագիրներով, որուն մէջ մեղմամղումներուն երբէք չունի այն ողբագին երեւոյթը զոր կը ստանայ մէկ քանի Գերմանացիներու և մէկ քանի Անգլիացւոց վրայ։

Եւ ապա, կեանքը սիրելու համար, չի՞ բաւեր երկարատեւ ու հզօր սէր մը։ Ունեցաւ այդ սէրը մինչեւ իր մահը։ Մատաղ հասակէն իր սիրտն ամբողջ գրականութեան նուիրած էր, և երբէք անչափ իր սիրտը չրաժնեց։ Իր կեանքը մաշեցուց այս անչափաւոր գորովոյն մէջ։

Օր մը վերջապէս, ինկաւ, չանթահարուած, իր աշխատութեան սեղանին ոտքը, գրագիտութենէն սպաննուած, ինչպէս բոլոր մեծ սիրողները զորս իրենց սէրը կը լափէ։

Կի ՏԸ ՄՕԲԱՍԱՆ

Թ–ԷՖ. Ա. Զ.

ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ

ԲԵՐԱՑԻ

Պ. ԿԷԼԷՆՍ

Նախորդ թուով մը ծանուցինք թէ Պ. Կէլէնս, ֆրանսական թատեր Պարիզեցի, հիւանդութեան պատճառաւ հայրենիքը պիտի վերադառնայ ուր պիտի դարմանէ ինքզինքը ու ժամանակ մը պիտի դադրի երգելէ։

Պ. Կէլէնս, որպէս արդէն ըսինք, բազմաթիւ ընտանիք մը ունի որոյ ապրուստը կը ճարէ իր ձայնովը։ Ցայտնի է թէ այդ որպիսի դժուարին պարագայի մէջ կը գտնուի։

Այս պատճառաւ վաղը, կիրակէ երեկոյ՝ արտաքոյ կարգի ներկայացում մը պիտի տրուի ի նպաստ Պ. Կէլէնսի։ Սհասասիկ երեկոյթին ցուցակը։

Ա. Երկրորդ արարուած Թրուվիր–Պիտի երգեն Օր. տը Վիլլերլ և Պ. Կօֆէլ (թէնօր)։ Պ. Կէլէնս, հակառակ բժշկաց պատուէրներու, այս անգամ եւս պիտի մասնակցի այս ներկայացման ու պիտի երգէ ժէրէ Օշրեկի դերը։

Բ. Երկրորդ արարուած Մ–ՈՒ–Ռ Ֆ–Ա–ՐԻ։ Պիտի երգեն Օրք. Պէնթի, Տէշան, Պ. Շարլէ, Պ. Վալտի (թէնօր) և Պ. տը Պէր։

Գ. Ցայտ հետաքրքրաշարժ երգ մը։

Դ. Վօտրվիլ մը։

Մնացեալ դերասանները, ընկերասիրական զգացմամբ որ պատուիր կը բերէ իրենց, հրաժարեցան՝ ինպաստ Պ. Կէլէնսի՝ իրենց դրամական իրաւունքէն այս ներկայացման համար։

Ցուսալի է զի մեր հասարակութիւնը, որ միշտ փութացեր է օգնել թշուառ դերասաններու, պիտի ջանայ ներել եւս իր նուէրը՝ օտարաց նման Պ. Կէլէնսի որ առժամանակեայ կերպով իր արուեստէն հրաժարելու հարկին մէջ կը գտնուի։

ՅՈՎՀ. Վ. ԱՃԻՄԵԱՆ

* * *

Այս գիշեր

ԼԱ ԲԸԹԻԹ ՄԱՌԻԷ

LA PETITE MARIÉE

Վաղը ցերկ ԳԱՐՄԷՆ։

ՆՈՐ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Ի ՊԷՏՍ

Ազգ Բարձրագոյն Նախակրթարանաց

ՎԱՒԵՐԱՑԵԱԼ

յՈ–––––ն. Խորհրդ. Ազգ. Կեդր. Վարչութեան

ԱՇԽԱՏԱ ԻՐԵԱՑ

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ազգային առաջնակարգ մասնագէտներէն՝ Մարգարեան Էֆէնտիի աշխատակիցն և 450 երեսէ բաղկացեալ այս նոր գրագիրքն՝ կուգայ մեր դպրոցական դասագրոց հեղինակութեանց մէջ կարեւոր գիրք մը գրաւել։

Ազգի մանկավարժական մեթոտներու չիմացին համաձայն՝ և մեր կրթական վիճակին գործնական փոփոխութեան վրայ հիմնուած այս նոր Աշխարհագրութիւնն, կը պարունակէ երկրիս հինգ մասերց բնական, քաղաքական, տնտեսական և ընկերական նկարագրին դիւրաւոյց ցեղանուն, պարզ ոճով և մանանագ ճոխացեալ նորանոր ծանոթութիւններով և գործնական հրահանգներով։ Տնտեսական մասը կը պարունակէ իւրաքանչիւր կարեւոր երկրի տնտեսութեան ներածութիւնը, ելեւմուտքը, հողագործ ցեղերուն միջոցները, դրամական հաստատութիւնները, արուեստները, եւն։

Օտար գիտութիւնն աւելի ընդարձակ և մանրամասն կերպիւ նկարագրուած է։ Գիր. 6 Դրամ։

Կեդրոնատեղին է Զարդարեան Գրատունը՝ Պարիզ Սուլթան Համամ և բոլոր Հայ գրավաճառաց քով։ 2—20

ՏՈՒԲԹ. ՍԱՎԻՈՆԹԼՔ

Վկայեալ Ազգապատրիարքի Համապարանէն, որ տասներեք տարի իւր բժշկական արուեստն ի գործ դրած է հիւանդանոցաց մէջ եւ այլ տեղեր, իւր բնակութիւնն հաստատած է ի Գատը գիւղ, Մեծ Փողոց Մօտայի, թ. 47, ուր հիւանդներ կընդունի տեղն օր իւր բնակարանն, եւ ժամ 12էն 2, երիւշաբթի, չորեքշաբթի և շաբաթ օրերը ձրիաբար կը դարմանէ աղքատները, միւսնոյն ժամերուն։ 208

ԾԱՆՐԱՇՈՒՆՉՔ

գործածեցէք

ՖՈՒԻՒՆՕ ԹՈՒՂԹԸ

Այս պատրաստութիւն, որ հանրածանօթ է «Ս ոարիկ» ի վեր իւր ունեցած յաջողութեամբ, մեծագոյն վարձատրութիւնն ստացած է 1890 Տ Եղբարքն Աբուհատանգիրին մէջ, Նշանաւոր ամերիկեան գինեսան Հ. մասնախաւմրին, որուն կ՚անգամակցին ուսուցիչք, բժիշկք և դեղագործք Բարիզու և այլ երկրաց։

Ամէն թաղի հնչանդին քով պարունակով վարկեանման կեանքով կը գտնէին հազը։ Հաջողութիւնը։ 206

Կը գտնուի բոլոր դեղարանաց մէջ։ 1—13

ՎԻԹՐՈ–ԳԼԱՍԻԷ

VITRAUX-GLACIERS

ԱՊԱԿԵՆԿԱՐ

Դիւրագիտ! Դիմացկուն!

Բնութեան հիասքանչ տեսարանաց, ծաղկանց ու թռչնոց ծովային ու դաշտային, պատմական ու գիտական բիւրատեսակ պատկեր եւ նկարներով, նուրբ և թափանցիկ նորաձեւ թերթիկներ են ամեն ծաւալով ու գնով։ Այն թերթիկներ հիւրասրահներու տրանց, նրբանցքներու բաժանմանց և ջերմանոցներու ու բարձրագիր լուսամուտներու ապակիներու վրայ կը փակցուին, որով ամեն ճաշակի և տեղւոյ յարմար գեղեցիկ զարդ մը կը կազմուն և միանգամայն տոկուն ու տեւական կ՚ընեն դիւրարեկ ապակին։

Ընդհանուր ներկայացուցիչ ու վաճառական Թուրքիոյ

ՋԳՕՆ ՍԻՐԱՔԵԱՆ

Կ. Պ–ԼԷ– ՅԷԼԼԷՊԷ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՀՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 10,075,212
ՀԱՍՈՅԹ 1889 ՏԱՐԻՈՅ 2,170,355

ՆՈՐԹՀՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,781,300
ՀԱՍՈՅԹ 1889 ՏԱՐԻՈՅ 989,400

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած բարեական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած փնասին 20,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ.

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000 — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ չոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ թիւ 22 և 22 կ սենեակներն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** *Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց*

PARIS

GRANDS MAGASINS DU

Printemps

NOUVEAUTÉS

Envoi gratis et franco

du catalogue général illustré renfermant toutes les modes nouvelles pour la SAISON d'Hiver, sur demande affranchie adressée à

MM. JULES JALUZOT & Cie
PARIS

Sont également envoyés franco, les échantillons de tous les tissus composant nos immenses assortiments, mais bien spécifier les genres et prix.

Expéditions dans tous les Pays du Monde.

Le catalogue indique les conditions pour l'envoi *franco de port et de douane.*

Interprètes dans toutes les Langues

Ի. ՄԵՐՃԱՆՕՖ
ՄԼԵՑԱՆՃԸՐ ՓՈՂՈՑ ԹԻՒ 54 ԵՒ 56
Կ. ՊՈԼԻՍ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել պատուարժան յաճախորդացս որք թէ՛ ի մայրաքաղաքիս եւ թէ ի գաւառս, որ ժամանակէ մ'ի վեր մասնաւոր խնամոք ընդարձակած լինելով գրպանի ժամացոյցներու առեւտրական ճիւղս, և ապրանաց մթերքս ճոխացուցած եմ զանազան տեսակ կոթէն լարուող և բանալիով նիքէլ, արծաթ և ոսկի ժամացոյցներով։ Ուստի կը խնդրեմ այն յաճախորդներէս որք կը չանգգոհին ոչն ապրանքէն, իրենց գնուածներն ընդէլ առաջ անգամ մը գալ այցելել մինչեւ ոչ ոչ ժամացոյցներ կը կենան 3000էն աւելի ժամացոյցներ իրաքանչիւրը 3էն մինչեւ 3800 դրչ ի արժէքով։ 173

Մեծաքանակ գնողաց համար հարմար պայմաններ

COMP RUSSE

DE NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՆԱՒԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՈՒՐԻ
Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Օր	Գիւղ.	Ժամ.	Ելք	Գիւղ	Հասնիլ
Հինգ	3.15		Երբ.	Օտեսա	
Դշ.	4.16		5 Երբ.	Ալեքսանդրիա	
Դշ.	5.17		10 Առ.	Անատոլիա	
Դշ.	5.17		10 Առ.	Սեվաստափոլ	
Երբ.	6.18		2 Երբ.	Օտեսա	

Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Գործակալութիւնն Ռուսական ընկերութեան ի Քիրէճ Գարու։ 26

ԼԱ ՌՈՒԱՆԷԶ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի 1837

կեդրոնատեղի՝ 18, Սէն-Մառք փողոց, Բարիզ

Դրամագլուխ,	4,000,000	Գանձելի հասոյթք և պահեստի դրաս	3,900,000
Տարեկան հասոյթ	1,150,000	Վճարեալ գնասպիտն իբր	30,000,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ ամէն տեսակ կ'ալուածներ, փաճառք և կարասիք, նպաստաւոր պայմաններով և չափաւոր գներով։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել ի գրասենեակ ընդհանուր գործակալութեան, Ղալաթիա, Մահմուտիէ փողոց, թիւ 2, Ճէրէմեան խան, Գամենտոյի Պանգալին դիմաց։

25 — *Ընդհանուր գործակալք Թուրքիոյ* ՍԻՄՈՆ ՔԱՑՄԷՐԼԵԱՆ և ԸՆԿ.

DÉPURATIF INCOMPARABLE
Le Grand Régénérateur du Sang

ROB LECHAUX

Suc végétaux concentrés de
Cresson et de Salsepareille rouge
FORTIFIE, RENOUVELLE LE SANG
Donne la Santé, la Force, la Vie
Médailles d'Or et Diplômes d'Honneur
A TOUTES LES EXPOSITIONS
Demander la Brochure sur la RÉGÉNÉRATION du SANG
Dépôt Général: MARIO LECHAUX, Pharmacien-Chimiste
Rue Sainte-Catherine 164, BORDEAUX
Détail dans toutes les bonnes Pharmacies

ԵՌԱՑԵԱԼ ԱՆԹԻԲԻՈՒՆ

Լ. ԲԷՏՐԻԷԼԻ

ԸՆԴԴԷՄ ԳԼԽՈՒ ՑԱՒԵՐՈՒ, ԾՈՎԷ ԲՈՒՆՈՒԵԼՈՒ
ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԴԱՐՄԱՆ, ԻՆՖԼՈՒԷՆԱՅԻ ԵՒ ՏԱՆԿԻ

Ասիոս Դառապոնիքը կը փարատէ դեղին գործածութեան յառաջ բերած խիթերն և սրտի խառնուքը։

Լ. ԲԷՏՐԻԷԼ ԵՒ ԸՆԿ. Ի Բարիզ, եւ դեղատանց մէջ։ 852

ԵԹԷ ԿՐ ՀԱՃԱՔ

ԱՌԷՔ ՄԻԱՅՆ

ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԳԻՅԼՆԵՐՆ

ՆԱԳՎԷԿԵՒՈՅ ՄԱԲՈՒՐ ԹՍՈՅԴԱՆՈՎ, ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱՆ

Որք շնչուելով եւ ուտուելով կը հերգործեն ընդդէմ Հարբուխի, Պրոնշիդի, Դուսի, Շնչարգելութեան Ձայնի կերկեման Խուչակատարի եւլն։ Ամէն բժիշկք կը յանձնարարեն ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԳԻՅԼՆԵՐՈՒ գործածութիւնն եւ կ'արգելուն գործածել խայծղանի այլ եւ այլ շաքարանատերէն

ԱՆՊԱՏԵՇԱՒՈՒԹԻՒՆՔ
Խայծղանի չոփարանները

1. ՄԱՍՈՎԱԿԱՆ ԽՈՂՈՎԱԿՆ, ուստիր Լենն խայծղանի կարգը և անդունդի գաւառան ատ Կեր որ ելենին մէջ չլուծուելով կ'ելնեն ատամարոը կ'ելնան, առանց դշոնի ինչ խայծղան հաղորդելու ընչական խաղողակայ որոց սահմանեալ են։

2. ԽՈՂՈՎԱԿԱՆ ԾԱՐԻՆ խայծղանի հատիկները կը մանեն ատամներուն մէջ և զայն բեռնաւորելով շարարով և թեղագիրի նիւթերով, յառաջ կը բերեն ատամարոի անհանգստութիւններ։

3. ԱՂԻՒՆԵՐՈՒՆ մէջ կը շարունակուին այս հատիկներուն պատճառած անհանգստութիւնք և յառաջ կը բերեն հարբուխ, վէրք, խիթ, եւն. իրենց պարունակած սփիտի, մարդիկի պատճառաւ։

ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՔ
Ժէրտուէլ Բասդիյլներու

Ա. ՇՆՉԱՓՈՂԵՐուն մէջ ժէրտուէլի բասդիյլներու գոյութիւն, ներք մեծապէս կը ներգործեն իրենց առողջարար և կազդուրիչ յատկութեամբ, քանի որ կը շնչուին ու կը ծծուին։

Բ. ԹՈՒՔԵՐՈՒՆՆ մէջ մեն մի շնչառութեան կը հանին ժէրտուէլ բասդիյլներու գոյութիւնքն և բնակոնալար տարածուելով ամբողջապէս ի գործ կը դնեն իրենց փրկաբար ազդեցութիւնը։

(Բարիզի բժշկակ ն ամենն յար որ խերեն, կարելի աը Օրիսիս. այսպէս կը խօսի բասդիյլներու վրայ։ «Ս. ժէրտուէլ պարզ միջոց մը գտած է խայծղանը մաղելու համար շնչափողերու ամենն նուազը թելեւ ուն մէջ, առանց պարունակելու քիմական նիւթեր։ Այս պայմաններով, խայծ ղանի ազդեցութիւնն այնքան արագ է որ քանի մը բասդիյլներ կը բաւեն հարբուխ գադրեցնելու։»

ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԳԻՅԼՆԵՐՆ անհրաժեշտ են ամէն ոք որ ձայներին կը յոգնեցնեն, արձակ օդի մէջ դասախօսի կամ իրենց պարապմանց պատճառաւ ստիպուած են գրգռիչ գոլորշիներ կամ փոշիներ ծծել, ինչպէս Գործաւորք. Զաղացպանք, Կառավարք, Երգիչք, Դեբատողք, Առեւտրականք, Քարոզիչք, Փաստաբանք, Ուսուցիչք, Դասախօսներ, Երկարուզեաց Պաշտօնեայք եւ եւն։

Տարին 100,000է աւելի մարդիկ կը բժշկուին այս Բասդիյլներով եւ Գ. ժէրտուէլ 40,000է աւելի շնորհակալեաց Նամակ ունի։

ԺԷՐՕՏԷԼԻ Բասդիյլներն են խայծղանի միակ բասդիյլներն որք վարձատրուած են Փարիզու 1878ի Տիեզերական արուեստասէրներու կողմէ, նախապատիւ որոշմամբ և բոլոր խորհրդոյ Առողջապահական խորհրդոյ՝ փորձերու ենթակուած են, և Ռուսիոյ մէջ թագաւորական կառավարութեան կողմէ, ըստ հաւանութեան բժշկական խորհրդոյ։

Իւրաքանչիւր փոքր կը պարունակէ 72 Բասդիյլ, ինչպէս և Մանրաքանակ փոքր կը գտնուի Ն. Ա. Գանդրիի դեղատան մէջ։

Ա. ԺԷՐՕՏԷԼ, դեղագործ ի Ալ-Մէնտոլ, (Ֆրանսա)

Ք. Պոլիս՝ Պան Մարչէ-Դեղագործական Մթերանոցն. Դ. Ս. Գանդրի եղբարք, Թիֆլիս. Պաստրիլա, Թէատրիստա, Վէնան գաւառական, Տ. Մ. Մէկիրի, Ա. Գասպարիանէ, Ա. Գէորգիանէ, Նէոսյան, և Ընկ. 8 2

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ

45, ՂԱԼԱԹԻԱ — ՊԷՕՅԻՐԷ ՄԻԼԼԷԹ ԽԱՆ 45
Բ. ՀԱՐԿ, ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐԱՏԱՆ ՎԵՐԻՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԺԱՄԱՑՈՅՑՔ

Պատի, Գրպանի, Ոսկիէ, Արծաթէ, Մետաղէ

ԳՈՒԱՐԵՂԷՆՔ

Պատիւ ունի ծանուցանել իւր յաճախորդաց, որ առեւտրական այս ճիւղին եղանակն ըլլալուն, իւր ապրանաց մթերքն ճոխացուցած է։ Ուստի կը խնդրէ այն յաճախորդներէն որք պէտք ունին ժամացոյցի, գոհարեղինաց, դիմեն սոյն վաճառատունն և օգտուին այս ապրանքներէն, որք եւրոպիոյ լաւագոյն գործարաններէն բերուած են, և որոց ճաշակը, քրտքը և ընտրութիւնը կ'արդարացնեն այն համբաւատարար համեստ գինն որով ի վաճառ հանուած են։

ՄԵՆՄԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

Վաճառատունը մասնաւորապէս կը յանձնարարէ, մետաղի վրայ որկի գաբլամա ժամացոյցի շղթաներ եւ այլն, որոցմէ ունի մի սեռ բուն Բարիզի ապրանք։ 204

ԲԱԹՐԻՕԹԻՔ

ԿԵՆԱՑ ԵՒ ՀՐԴԵՀԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

PATRIOTIC Life and fire assurance Company

Հիմնեալ ի **1824**

Դրամագլուխ	Անգլ. Ոսկի	1,500,000
Վճարեալ դրամագլուխ	» »	121,984
Պահեստի դրամ	» »	250,000

Սոյն ընկերութիւնը դիւրամատչելի պայմաններով ամէն չէնք, կարասիք և ապրանք հրդեհի վնասուց դէմ կ'ապահովագրէ։

Տնօրէն ընդհանուր Թուրքիոյ
ԱԼՊԵՐԻՈՆ ՀՈՖՄԱՆ

Ապահովագրութեանց և այլ տեղեկութեանց համար դիմել առ
Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղի տեսուչ
ՄԻՒՐԱՆ Ց. ՍԱՐՔԻԵԱՆ
Գուրծոլ-Լ Ապահովագրական Ընկերութիւն

Սթամպոլ, Պաղչէ-Գարու թիւ 27, մաքսատան դիմաց։ 172

ROYAL VICTORIA

ՄԱԶԵՐՈՒ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉ

ԱՆՎՐԻՊԵԼԻ ԴԱՐՄԱՆ
ՄԱԶԵՐՈՒՆ, ՄՕՐՈՒԽՔԻՆ ԵՒ ՊԵՏԻՆ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԻՐՆՆՇ ՍՓՅՌ ԵՒ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ

Գործածութիւնը դիւրին. կ'արգիլէ մազերուն թափիլը. չի աղդեհնէ բայց ապահով արդիւնք յառաջ կը բերէ. Բնական և փայլուն դոյն կուտայ մազերուն։ Գործածութիւնը բազմաձեւութիւն։

ՆԵՐԿ ՉԻ ՉԻ ԱՅՍ

Փոփոքեալ ապրիւրդն ընդհանրապէս յառաջ կուգայ 10—15 օր յետոյ

Այն անձինք որք ծանր հիւանդութիւններէ ելած են, անոնք որ մեծատանչութիւններ ունին, կանայք որ կարի տուած են և մեծ յոգնութեանց ենթակայ բոլոր մարդիկ իրենց մազերը կորսնցնելու ենթակայ են. այս պարագայիս մէջ մանաւանդ ՄԱԶԵՐՈՒ ԱՊԳԱՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆԵԼ ՊԷՏՔ ԱՅՍՊԷՍ ԿՈՉԱԾ է։

ՄԵԾ ԴԱՍԱՒՈՐԻՆ ԱՆԵՐ ՄԱՐՈՒԹՅԱՆԵԼՈՒՆ

Ի Թուրքիա մեծաքանակ վաճառման համար միակ կեդրոնատեղին է ԷՍՄԱՐՆՏ ԳԱՑ ԱՆ, Մի Ներքոյ անգլիական, Վ. Գալաթիա, թիւ 95 և 97, Ղալաթիա։ 601

ՇԻՐՊԻԹԻ ԽԱՅՐԻՅԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ 12

1890 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 24 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ ՅՆՍՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

Վերջերէն էջնոյ շրջանաւորներ	Կոմարջին Դէնոյ շրջանաւորներ
2 10 Պեպէք Ա. Ռնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.	3 — Պէշիք. Օրթ. Գուրչ. Ա. Ռնավ. Պեպէք Բ. Հիսար Մրրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէյիք Մէզպ. Եէնիմ
2 10 Եէնիմ. Մէզ. Պէյիք. Թար. Եէնիք. Մրրկ. Բ. Հիսար Պեպէք Ա. Ռնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ	3 45 Գալաթա. Իսպ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ Զէնկէլ. Ա. Ռնավ. Գանա. Ա. և Բ. Հիսար Գանլըճա. Մրրկ. Եէնիք. Բաշպազ. Պէյդ Թարպ. Պէյիքա. Մէզարպ. Եէնիմ.
2 15 Վանիք. Զէնկել. Պէյլեր. Գուզկ. Պէշիք.	3 40 Իսպ. Գուզկ. Պէյլեր. Զէնկ. Վանիք. Գանա. Ա. Հիսար Գանլըճա Զուպպ. Բաշպազանէ Պէյդոզ Թարպ. Պէյդ.
2 15 Պէյդոզ Բաշպազ. Զուպպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանա. Վանիք. Զէնկ. Պէյլ. Գուզկ.	4 15 Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Ռնավ. Պեպէք Բ. Հիսար Պէյսանգ. Սթէնեա Սէնիք. Թարպ. Պէյիրաք. Մէզարպ. Եէնիմ.
2 45 Եէնիմ. Մէզպ. Պէյիրաքա. Թարպ. Եէնիք. Մրրկ. Պէյմ. Բ. Հիսար Պեպէք Ռնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.	5 15 Իսպ. Պէշիք. Օրթ. Գուրչ. Ռնավ. Պեպէք Բ. Հիսար Սրրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէյիրաք. Մէզպ. Եէնիմ. Բ. Ա. Գավագ
3 15 Բ. Ա. Գավագ Մէզարպ Տէօյ Թարպ. Պէյդոզ Բաշպազ. Զուպպ. Գանլըճա Ա. Հիս. Գանալ. Վանիք. Զէնկ. Պէյլեր. Գուզկ. Իսպա.	6 — Գալաթա. Իսպ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթաք. Ռնավ. Պեպէք Ա. Բ. Հիսար Մրրկ. Եէնիք. Պէյդոզ Թարպ. Պէյ. Մէզարպ. Եէնիմ.
3 30 Եէնիմ. Մէզպ. Պէյիրաք. Թարպ. Եէնիք. Սթէնեա. Մրրկ. Պէյմ. Բ. Հիսար Պեպէք Ռնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ	7 15 Պէշիք. Իսպ. Գուզկուանդ Օրթաք. Պէյլեր. Զէնկել. Ա. Ռնավ. Գանա. Բ. Հիսար Պէյսանգ. Գանլըճա Եէնիք. Թարպ. Պէյիրաք. Մէզպ. Եէնիմ.
4 15 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէյիրաք. Թարպ. Պէյդոզ Բաշպազ. Զուպպ. Գանլ. Ա. Հիսար. Գանամիլ. Վանիք. Զէնկ. Պէյլեր. Գուզկ. Պէշիկթաշ	8 30 Պէշիքթաշ Օրթ. Ռնավաս. Պեպէք Բ. Հիսար Մրրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէյիրաք. Մէզպ. Եէնիմ.
4 45 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէյ. Բ. Թարպ. Եէնիք. Սթէնեա. Բրլ. Պէյսանգ. Բ. Հիսար Պեպէք Ռնավ. Գուրչ. Օրթաք Պէշիքթաշ	9 30 Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Ռնավ. Բ. Հիսար Պէյսանգ. Գանլըճա Եէնիք. Պէյդոզ Թարպ. Պէյիրաք. Մէզարպ. Եէնիմ.
5 40 Պէյիրաքա. Թարպ. Պէյդոզ Բաշպազ. Զուպպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանա. Վանիք. Զէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիքթաշ	10 20 Պէշիքթաշ Օրթաք. Գուրուչ. Ռնավ. Պեպէք Բ. Հիսար Մրրկեան (թեանա Եէնիք. Թարպ. Պէյլեր Մէզարպ. Եէնիմ.
6 — Եէնիմ. Մէզարպ. Պէյիրաք. Թարպաղ. Եէնիք. Մրրկ. Բ. Հիսար Պեպէք Ռնավ. Գուրչ. Օրթաք. Պէշիք.	10 5 Գաղ. Գուզկ. Պէյլեր. Զէնկ. Վանիք. Ա. Հիսար Գանլըճա. Զուպպազէր Բաշպազ. Պէյդ. Թարպ. Մէզ. Բ. և Ա. Գավագ.
7 — Եէնիմ. Մէզարպ. Պէյիրաք. Թարպաղ. Պէյդ. Բաշպազ. Եէնիք. Մրրկ. Գանլըճա. Բ. Ա. Հիսար Գանամիլ. Ռնավ. Զէնկել. Պէյլ. Օրթաք Գուզկ. Պէշիք. Իսպ.	11 20 Պէշիքթաշ. Օրթաք. Ռնավ. Պեպէք Բ. Հիսար Մրրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէյլ. Մէզարպ. Եէնիմ
8 5 Ա. Բ. Գաղ. Եէ իմ. Մէզարպ. Պէյիրաք. Թարպ. Եէնիք. Սթէնեա. Մրրկեան Բ. Հիսար Պեպէք. Ռնավ. Օրթաք. Պէշիկ.	11 10 Իսպ. Գուզկ. Պէյլեր. Զէնկ. Վանիք. Գանա. Ա. Հիսար Գանլըճա Զուպպ. Բաշպազանէ Պէյդոզ Թարպ. Պէյդ.
9 — Մէզարպ. Պէյիրաք. Թարպ. Պէյդոզ Բաշպազ. Զուպպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանա. Վանիք. Զէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իսպ.	11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլեր. Զէնկ. Վանիք.
10 — Մէզարպ. Պէյիրաք. Թարպ. Եէնիք. Մրրկ. Բ. Հիսար. Ռնավ. Գուրչ. Օրթաք Պէշիկ.	12 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Ռնավ. Պեպէք

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ, ԹԷՅԻ

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ Ց. ԻՍԱԳԻՒԼԵԱՆ ԸՆԿ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊԱԱԶԷ-ԳԱՖՕՒ, ՃԷԼԱԼ-ՊԷՑ ԽԱՆ, Թ. 10

ԴՆԵՐԸ ՈՐՈՇ

Երկար ժամանակէ ի վեր հաստատուած սոյն վաճառատուն, որ առ ի հրչեն ուզղեալ յանձնարարութեանց փութանակի կատարմամբ և գաւառաց հետ հաստատած բազմաճիւղ յարաբերութեամբքն արդէն մեծ հռչակ հանած և իրաւամբ կը վայելէ հասարակութեան համաբուռն, վերջերս շաւղեալն բերել տուած է մեծ քանակութեամբ և զանազան տեսակ ազնիւ ու գերընտիր թէյեր, ինչպէս նաեւ այլ և այլ սնունդեանքներ և ձեւերով նկարազարդ տուփեր (բանալիներով հանդերձ), որք փարիզի վերջին ցուցահանդիսին մէջ արժանացած են առաջին կարգի մրցանակի եւ գերազանցատուական մէդալի հրաշալեկերտներ կրնան համարուիլ։ Ի միջի այլոց մեր արդէն յանձնարարեալ իւր կլազանդի նուէր ծառայելու գերապատուած առաւելութիւնը ընծայելով։

Վաճառատունս այլեւս պատիւն ընող ամէն կարգի անձինք անհնարապէս գոհ պիտի մնան գնոց չափաւորութենէն և ժամանակէն ինչպէս նաեւ ձմեռուան առթիւ բերուած թէյերու ճաշակաւորմամբ ընծայութիւններէն։ 199

ԴԱՄԻԱՆՈՍ ՓԱՓԱՋԵԱՆ

211, Կ. ՊՈԼԻՍ ՄԱՀՄՈՒԴ ՓԱՇԱ 211

Պատիւ ունի ծանուցանել իւր բազմաթիւ յաճախորդաց թէ, իւր խանութին մէջ կը պատրաստուին թէ՛ արանց և թէ կանանց յատուկ ամէն տեսակ գեղեցիկ կոշիկներ Ֆրանսական նիւթերով և Ֆրանսայէ բերուած վերջին նորաձեւութեանց համապատասխանող օրինակներու համաձայն։

Պատրաստուած կոշիկները հետեւեալ վերջին գներով կը վաճառուին.

Պոթին կալոշ	ղրշ. 95	Սկարբին	ղրշ. 52
Մանթարլը Պոթին	» 75	Պարտական կալոշ	» 45
Պոթին	» 67	Կանանց մուճակ	» 35
Մոյկ	» 140	Կանանց սկարբին	» 40
Մոյկ և կալոշ	» 130		(203)

Ապապրուածներուն վրայ տասը ղրուշ յաւելում կը լլլայ։